
- concept -
Alle Amsterdammers
doen mee

Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein
2015 – 2018

Cluster Sociaal

Versie 16 september 2014

Colofon

De projectgroep Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein 2015-2018 bestond uit:

- Carla Henkens en Cees van der Meer (WZS)
- Souad Haouli (DMO, Samen DOEN)
- Osger Mellink (DMO, Om het kind)
- Johan Osté (GGD)
- Karen Nieuwenhuis (DWI, armoedebestrijding)
- Margrit Spronk (DWI, werk en inkomen)
- Egon van Wees (DWI, werk en inkomen)
- Simone Crok (projectleider)

Met medewerking van en dank aan:

- Marian Visser (DMO, afdeling Burgerschap & Diversiteit)
- Marieke Pronk (DMO, afdeling Sport)
- Marlies Jurrius en Eline Oort (Projectmanagementbureau, PMB)
- Anouk de Vries (assistent projectleider)
- Sanna de Rooter, Jolijn Broekhuizen, Jeroen Slot en anderen (Bureau Onderzoek en Statistiek, O+S)
- alle medewerkers van gemeente en maatschappelijke partners die bijgedragen hebben aan het rapport en het doelen-inspanningen-netwerk
- Ilka Andringa (Noord) en Jette Bolle (Oost), die namens de stadsdelen een bijdrage hebben geleverd.
- de 1.200 Amsterdammers die hebben meegedaan aan de enquête over het sociaal domein

Voorwoord

Amsterdam is een ondernemende en sociale stad voor iedereen, ongeacht je leeftijd, je achtergrond, je wijk en je opleiding. Amsterdam is een rechtvaardige stad waarin vrijheid een kracht is en iedereen mee kan doen. Voor wie het nodig heeft is er aandacht, zorg, worden kansen gecreëerd en talent ontwikkeld. De stad heeft daarin een traditie hoog te houden.

Met de rijksdecentralisaties per 1 januari 2015 en de bezuinigingen in het sociale domein staat de stad voor een zware opgave. De rijksbezuinigingen zijn zo groot, dat de stad keuzes moet maken en sommige voorzieningen moet versoberen. Bij inwoners van de stad zal dit hoe dan ook voelbaar zijn en soms pijn gaan doen. Maar de nieuwe verantwoordelijkheden bieden ook de kans om effectiever en slimmer te gaan werken in het sociaal domein.

We zijn ambitieus. Mensen die ondersteuning nodig hebben krijgen deze. En door ons sociaal beleid meer in samenhang te ontwikkelen, willen we Amsterdammers helpen om zodra dat mogelijk is, zelfstandig mee te doen in de stad. We willen voorkomen dat Amsterdamse gezinnen buiten de boot vallen of dat hulpverleners langs elkaar heen werken in huishoudens die met verschillende problemen tegelijk kampen.

Voor het eerst heeft de gemeente Amsterdam een integraal meerjarenbeleidsplan opgesteld met ambities op het gebied van zorg en ondersteuning, volksgezondheid, jeugd, onderwijs, werk en inkomen, armoedebestrijding, sport, diversiteit en het tegengaan van domeinoverstijgende problemen door de aanpak Samen DOEN.

In dit meerjarenbeleidsplan zijn de ambities van het college opgenomen. De doelen en prioriteiten uit het beleidsplan vormen het kompas voor het sociaal domein in de komende jaren. De realisatie van deze ambities is niet mogelijk zonder onze partners. Amsterdammers, maatschappelijke organisaties, marktpartijen en de gemeente gaan samen op een nieuwe, gebiedsgerichte manier bouwen aan een actieve en sociale stad.

Udo Kock

coördinerend wethouder 3 Decentralisaties

Inhoud

Colofon	2
Voorwoord	3
Inhoud 4	
Inleiding	6
1.1 Alle Amsterdammers doen mee	6
1.2 Eén gezamenlijk overzicht met doelen en ambities	7
1.3 Afbakening: nieuwe opgaven staan centraal	7
2 De opgave in de stad	8
2.1 Hoe staat de stad ervoor?	8
2.2 Decentralisaties: taken van Rijk naar gemeente	10
2.2.1 Wet maatschappelijke ondersteuning: zorg en begeleiding	10
2.2.2 Participatiewet: begeleiding naar werk	11
2.2.3 Jeugdwet: zorg voor de jeugd	12
2.2.4 Budgetten drie decentralisaties	13
2.3 Samenhang in en met het sociaal domein	13
3 Prioriteiten in het sociaal domein 2015 - 2018	15
3.1 De kernboodschap: alle Amsterdammers doen mee en kunnen zich maximaal ontplooiën	15
3.1.1 Alle Amsterdammers kunnen volwaardig meedoen en krijgen daarbij waar nodig ondersteuning	16
3.1.2 Amsterdammers ondersteunen elkaar en zetten zich actief in voor hun omgeving	17
3.1.3 Alle Amsterdammers hebben gelijke kansen op een goede gezondheid	17
3.1.4 De jeugd kan zich optimaal ontwikkelen en groeit gezond en veilig op	17
3.2 De maatschappelijke doelen: het Amsterdamse sociaal domein in 2018	18
3.2.1 Meer mensen zijn duurzaam aan het werk	18
3.2.2 Meer mensen beheersen het Nederlands en hebben kennis van de samenleving	19
3.2.3 Meer Amsterdammers voelen zich verbonden met de stad	20
3.2.4 Minder mensen ervaren financiële belemmeringen om mee te doen in de stad	21
3.2.5 Meer mensen functioneren zo zelfstandig mogelijk, zo nodig met ondersteuning	22
3.2.6 Minder geweld in afhankelijkheidsrelaties	24
3.2.7 Meer mensen en bedrijven doen vrijwilligerswerk en/of zetten zich in voor hun stad of buurt	24
3.2.8 Meer mensen helpen elkaar	25
3.2.9 Meer mensen zijn in staat om gezond te leven	26
3.2.10 Meer mensen leven in een gezonde leefomgeving	26
3.2.11 Meer mensen met een goede mentale gezondheid	27
3.2.12 Meer jeugdigen met een gezonde leefstijl en een gezond gewicht	27
3.2.13 Meer jeugdigen groeien psychosociaal gezond op	28

3.2.14	Meer jeugdigen groeien in een veilige en positieve gezins- en thuissituatie op	28
3.2.15	Meer jeugdigen ontwikkelen zich optimaal	29
4	Grotere opgave en minder middelen	31
4.1	De dragende samenleving en basisvoorzieningen	31
4.2	Gebiedsgericht werken en samen vernieuwen	32
4.3	Stoppen met stapelen en durven te experimenteren	33
4.4	Uitvoeren, sturen op prestaties en monitoren	33
5	Bijlage	35
5.1	Lijst met afkortingen	35
5.2	Geraadpleegde rapporten	36
5.3	Maatschappelijke effectindicatoren en prestatie-indicatoren	37
5.4	Overzicht van nog te nemen besluiten over drie decentralisaties	37

Inleiding

1.1 Alle Amsterdammers doen mee

Het college wil alle Amsterdammers de kans geven om mee te doen. In het sociaal domein staat dit doel voorop in de komende jaren. Daarbij wil het college meer ruimte geven aan de stad en zo min mogelijk regels opleggen. Om mee te kunnen doen is soms ondersteuning nodig. Amsterdammers die dat nodig hebben moeten kunnen rekenen op goede zorg, bijvoorbeeld in de vorm van huishoudelijke hulp, dagbesteding en mantelzorgers. Bij werkloosheid of armoede is een financieel vangnet nodig om volwaardig te kunnen participeren in de stad. Kinderen moeten de beste kansen krijgen om zich te ontwikkelen en gezond en veilig op te groeien. En professionals krijgen vertrouwen: of het nu gaat om leerkrachten voor de klas, medewerkers in de zorg, hulpen bij de huishouding of de mensen die de wijken het best kennen.

Met veel minder geld moet de gemeente de komende jaren meer taken gaan uitvoeren in het sociaal domein op het gebied van zorg, jeugd(zorg) en begeleiding van mensen met een beperking naar werk. En de uitdagingen in het Amsterdamse sociaal domein zijn ook zonder die nieuwe taken al fors. Hoewel de gemeente voor deze extra taken meer geld krijgt, bezuinigt het Rijk op de totaalbudgetten. De bezuinigingen zijn zo groot, dat ze niet alleen opgevangen kunnen worden door slimmer te werken. Sommige voorzieningen zullen versoberd worden. De gemeente Amsterdam wil echter voorkomen dat mensen tussen wal en schip vallen. Beter samen werken in het sociaal domein en slimme oplossingen met partners zijn daarom extra urgent. Doordat de gemeente zeggenschap krijgt over praktisch het hele sociale domein, geven de decentralisaties ook mogelijkheden en kansen om nieuwe dwarsverbanden te leggen binnen het sociaal domein. Zo kan de stad effectiever inzetten op preventie en ondersteuning.

Dit meerjarenbeleidsplan van de gemeente Amsterdam formuleert de ambities voor het sociaal domein in de komende jaren. Ambities die de overheid alleen maar kan realiseren samen met maatschappelijke partners en burgers. Een beleidsplan met concrete en realistische doelen, dat voortbouwt op bestaande visiedocumenten en koersbesluiten en de samenhang laat zien van deze doelen en ambities uit het coalitieakkoord 2014-2018 *Amsterdam is van iedereen*.

Met het Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein 2015-2018 maakt de gemeente Amsterdam de koers duidelijk voor burgers en partners, zodat helder is wat wel en niet van de gemeente kan worden verwacht en waar de gemeente extra op investeert. Met het beleidsplan voldoet de gemeente Amsterdam aan de wettelijke verplichtingen uit de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet¹ om een dergelijk richtinggevend meerjarenbeleidsplan op te stellen vanaf 2015. Daarnaast voldoet Amsterdam aan de wettelijke plicht van gemeenten om voor volksgezondheid een meerjarenbeleidsplan op te stellen.

¹ Dit beleidsplan heeft betrekking op een deel van de vereisten uit de Jeugdwet. Andere vereisten zijn onder meer uitgewerkt in de Visie en het Koersbesluit Om het kind.

1.2 Eén gezamenlijk overzicht met doelen en ambities

De basis van dit meerjarenbeleidsplan vormt het zogenaamde Doelen-Inspanningen-Netwerk (DIN) in de bijlage. Het DIN is een instrument dat prioriteiten overzichtelijk en concreet maakt met de beoogde maatschappelijke effecten en prestaties voor de komende vier jaar. Het laat zien hoe overkoepelende missies zijn vertaald naar meetbare maatschappelijke doelen (*Wat willen we de komende jaren bereiken?*) en prestatie-indicatoren (*Wat gaan we ervoor doen?*). De indicatoren komen grotendeels overeen met de indicatoren uit de begroting 2015 en worden jaarlijks gemonitord. Daarnaast laat het DIN de samenhang in het sociaal domein zien, door lijnen die de missies, maatschappelijke effecten en prestaties aan elkaar verbinden

De centrale stad, stadsdelen, maatschappelijke partners en de Amsterdammers dragen samen bij aan het bereiken van de gemeenschappelijke doelen. De doelen staan vast, maar de manier waarop (gemeentelijke) partijen zorgen dat de doelen gehaald worden, verschilt per buurt. De uitvoeringsplannen en gebiedsplannen van de gemeente verbinden de producten en diensten van de centrale stad, stadsdelen en maatschappelijke partners. Hoe de gemeentelijke onderdelen deze gezamenlijke opgave gaan realiseren met gebiedsgericht werken en wat daarbij de taakverdeling is tussen centrale stad en stadsdelen, is te lezen in de paragrafen 4.2 en 4.3. Gekozen is voor een beleidsplan op hoofdlijnen. Uitwerkingen per onderdeel en gebied vinden plaats in andere notities.

1.3 Afbakening: nieuwe opgaven staan centraal

Voor het eerst staan doelstellingen voor het sociaal domein in één meerjarenbeleidsplan. Daarbij is de keuze gemaakt om in het meerjarenbeleidsplan vooralsnog de focus te leggen op de decentralisaties en terreinen die samenhangen met de decentralisaties, zoals onderwijs, jeugd(veiligheid), armoedebestrijding, sporten en gezondheid. Daarnaast besteedt dit beleidsplan aandacht aan onderwerpen waarop de komende jaren sociale vernieuwing nodig is, zoals het versterken van de dragende samenleving en de nieuwe werkwijze van de gemeente. Het meerjarenbeleidsplan is dus geen alomvattende beschrijving van het gemeentelijke beleid op het sociaal domein. Het (lopende) beleid dat niet expliciet genoemd wordt in dit rapport maar wel doorgaat in de komende jaren, komt terug in de begroting en in de uitvoeringsplannen en gebiedsagenda's van de gemeente.

Het oplossen van sociale vraagstukken beperkt zich niet tot het sociaal domein. In elke wijk bestaan raakvlakken tussen het sociaal domein en terreinen zoals veiligheid, leefbaarheid of de woningmarkt. Paragraaf 2.3 gaat dieper in op de samenhang binnen het sociaal domein en de raakvlakken met andere domeinen.

2 De opgave in de stad

Dit hoofdstuk belicht de opgave in de stad vanuit twee invalshoeken. Eerst komt aan bod hoe het ervoor staat en hoe de stad zich ontwikkelt. Het tweede deel van dit hoofdstuk gaat over de overheveling van taken van het Rijk naar de gemeente per 1 januari 2015.

2.1 Hoe staat de stad ervoor?

Met de gemiddelde Amsterdammer gaat het in economisch en sociaal opzicht goed. Ondanks de economische crisis staat de stad er op verschillende punten beter voor dan tien jaar geleden. De leefsituatie is verbeterd, de levensverwachting en ervaren gezondheid zijn toegenomen, de sportparticipatie is over de hele linie toegenomen, de kwaliteit van het onderwijs is gestegen en de leefbaarheid en veiligheid in buurten is toegenomen.² Uit internationale ranglijsten blijkt dat Amsterdam behoort tot de aantrekkelijkste steden van de wereld.³ Dit is terug te zien in de onafgebroken stijging van het inwonersaantal en het gestaag groeiende aantal toeristen dat de stad weet te vinden. Veel hoger opgeleiden verhuisden in de afgelopen jaren naar de hoofdstad en gezinnen met kinderen blijven langer in de stad wonen, onder meer vanwege de stedelijke voorzieningen in Amsterdam.

De verschillen tussen Amsterdammers zijn echter ook toegenomen, al zijn ze lang niet zo groot als in bijvoorbeeld Londen en Parijs. Zo verslechterde in de afgelopen jaren de leefsituatie van eenoudergezinnen, terwijl de positie van hoogopgeleiden juist verbeterde. Bij eenoudergezinnen heeft dit onder meer te maken met het feit dat mensen met parttime banen de gevolgen van de recessie relatief sterk ondervinden, terwijl de kosten voor kinderopvang sterk gestegen zijn. De werkloosheid is ook in Amsterdam fors opgelopen, van 4,5% in 2008 naar 10% in 2013.⁴ Vooral onder Amsterdammers van niet-westerse herkomst (24%) en onder jongeren (eveneens 24%) is het aandeel mensen zonder werk groot.

Positief is dat de economie in de regio Amsterdam in 2014 weer licht groeit. De weg omhoog lijkt te zijn gevonden, hoewel de regio nog altijd de naschokken voelt van de economische neergang. De Metropoolregio Amsterdam (MRA) noemt als oorzaken van deze positieve ontwikkeling onder meer:

- de functie van de stad als broedplaats voor nieuwe bedrijven;
- de grote aantrekkingskracht van Amsterdam op internationale bedrijven;
- de groei van het toerisme;
- de sterke positie van de stad op het gebied van internettechnologie.⁵

Wel is het herstel van de economie nog broos en zal het nog enige tijd duren voordat alle Amsterdammers hier de vruchten van plukken.

² Staat van de Stad VII, O+S, 2013. De participatierreinen zijn onderwijs, arbeid, welvaart, maatschappelijke participatie, culturele en vrijetijdsparticipatie en politieke participatie.

³ AFWC en Gemeente Amsterdam. Wonen in Amsterdam 2013. Leefbaarheid (december 2013).

⁴ CBS.

⁵ Economische Verkenningen MRA 2014 (2014).

De verschillen tussen stadsdelen en gebieden zijn groot.⁶ Grofweg is de sociaal-economische positie van inwoners in de stadsdelen Zuidoost en Noord minder goed dan gemiddeld in Amsterdam, terwijl die in de stadsdelen Zuid en Centrum bovengemiddeld is. West, Oost en Nieuw-West hebben een gemiddelde positie, waarbij de situatie van inwoners in Nieuw-West iets zwakker is dan in de andere twee stadsdelen. Binnen stadsdelen bestaan echter ook grote verschillen tussen wijken en soms zelfs tussen straten. Een voorbeeld is Amsterdam-Noord, waar de noordelijke IJ-oeveren zich in de afgelopen jaren in rap tempo hebben ontwikkeld tot een aantrekkelijk stedelijk gebied met een nieuwbouwwijk, het EYE film museum en de Tolhuistuin, en allerlei aantrekkelijke voorzieningen op het NDSM-terrein. Aan de andere kant hebben wijken als Volewijk, IJplein/Vogelbuurt en Waterlandpleinbuurt een flinke achterstand ten opzichte van de rest van de stad als het gaat om leefbaarheid en de sociaal-economische positie van inwoners.

Het percentage minimahuishoudens is het laatste decennium licht gedaald, maar tegelijkertijd is de concentratie van minima gestegen. In 2004 woonde 6% van de minima in een gebied met een sterke concentratie van minima en in 2012 was dit gestegen naar 20%.⁷ Dit komt door een combinatie aan factoren, zoals een toenemende concentratie van huishoudens met lage inkomens in de sociale huursector, de moeilijke toegang tot de duurder wordende particuliere sector en de afname van sociale huurwoningen in de meest stedelijke stadsdelen.⁸ De schaal waarop deze ontwikkeling zich voordoet is echter vooral snog bescheiden, zeker in internationaal perspectief.

De drie decentralisaties hebben direct gevolgen voor de gebruikers van regelingen en voorzieningen op het gebied van zorg (voor de jeugd) en arbeid.⁹ Uit de Stapelingsmonitor¹⁰ van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat de mate waarin Amsterdammers gebruik maken van regelingen en voorzieningen, samenhangt met het verschil in participatie op andere terreinen. Figuur 2 laat het gebruik van regelingen en voorzieningen per gebied zien: in Noord is dit per huishouden gemiddeld het hoogst en in Centrum het laagst.¹¹ Met name eenoudergezinnen, huishoudens met een laag inkomen, huishoudens met een huurwoning en Amsterdammers van niet-westerse herkomst maken gebruik van regelingen en voorzieningen.

⁶ Bron: Staat van de Stad VII, O+S, 2013.

⁷ O+S.

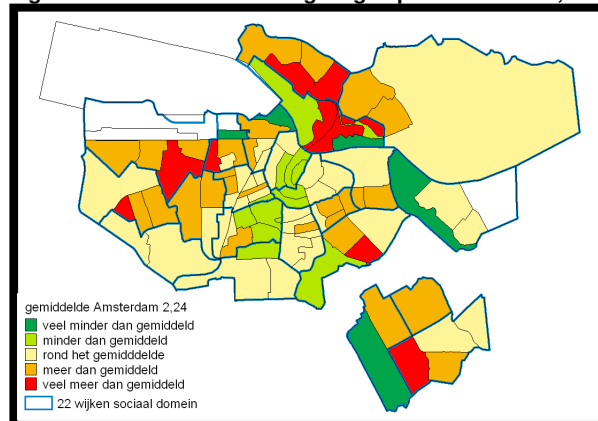
⁸ De ongedeelde stad onder druk. De veranderende geografie van armoede in Amsterdam, 2004-2012 (Van Gent, Musterd en Veldhuizen 2014), in: Armoede in Amsterdam. Een stadsbrede aanpak van hardnekkige armoede (O+S, Michon en Slot, 2014).

⁹ Zorg en welzijn (Wmo huishoudelijke verzorging, AWBZ, wettelijk eigen risico), jeugd en onderwijs (speciaal onderwijs, leerling gebonden financiering, jeugdzorg), inkomensondersteuning (toeslagen, WTCG, CER, aftrek bijzondere ziektekosten, bijzondere bijstand, ziektewet, WSNP, minnelijke schuldsanering), arbeidsparticipatie (bijstand, arbeidsongeschiktheid overig, WW, Wajong en WSW).

¹⁰ De Stapelingsmonitor is een integraal databestand met gegevens over inkomen, het gebruik van toeslagen, regelingen en voorzieningen in het domein van de zorg, het welzijn, inkomensondersteuning en de sociale zekerheid.

¹¹ Monitor Stapelingeffecten, O+S Amsterdam, 2014.

Figuur 2 Gemiddeld aantal regelingen per huishouden, 2011

bron: Stapelingsmonitor CBS/bewerking O+S

De verschillen tussen de Amsterdamse gebieden die uit deze paragraaf naar voren komen, onderstrepen het belang van gebiedsgericht werken met oog voor diversiteit. Hoofdstuk 4 gaat dieper in op deze manier van werken.

2.2 Decentralisaties: taken van Rijk naar gemeente

Het Rijk draagt per 1 januari 2015 belangrijke taken op het gebied van zorg, jeugd en werk over aan gemeenten. In deze paragraaf staan de belangrijkste veranderingen als gevolg van de drie decentralisaties.

2.2.1 Wet maatschappelijke ondersteuning: zorg en begeleiding

De begeleiding uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekostenverzekering (AWBZ) gaat per 2015 over naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), evenals het beschermd wonen voor mensen met een psychiatrische aandoening (Regionale Instellingen voor Beschermende Woonvormen oftewel RIBW's). Verder worden gemeenten verantwoordelijk voor dagbesteding, vanwege het vervallen van de AWBZ-aanspraak hierop. Deze taken komen bovenop de verantwoordelijkheden die de gemeente voor 1 januari 2015 al had zoals hulp bij het huishouden, woningaanpassingen, rolstoelen en aanvullend openbaar vervoer. In het kader van de Wmo biedt Amsterdam vanaf 2015 zo'n 66.000 mensen ondersteuning of een voorziening met als doel dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen en participeren in de samenleving.

Het financieel kader voor de Wmo is als volgt.

- Op de taken die van de AWBZ overkomen naar de Wmo bezuinigt het Rijk structureel 11,4% in 2015, oplopend naar 19,5% in 2019. Voor Amsterdam betekent dit een korting van 8,8 miljoen euro in 2015, stijgend naar 15,6 miljoen euro in 2019.
- Het beschikbare budget voor de Wmo daalt hierdoor van 71,6 miljoen euro in 2015 naar 64,8 miljoen euro in 2019.
- Daarnaast bedraagt de korting van het Rijk op Hulp bij het huishouden (Hbh) in Amsterdam 18,9 miljoen euro in 2015, oplopend naar 24,2 miljoen euro in 2016. Dit betekent dat het budget voor Hbh in 2015 47,8 miljoen euro en in 2016 40,8 miljoen euro bedraagt.

- In totaal heeft de gemeente Amsterdam in 2015 voor de uitvoering van de Wmo een regulier budget beschikbaar van 410 miljoen euro, waarvan ongeveer de helft van het Rijk naar de gemeente overgeheveld wordt.

Door de overheveling van bovenstaande rijkstaken krijgt de gemeente vanaf 2015 de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van een groep niet-zelfredzame Amsterdammers met een lichamelijke, verstandelijke, psychiatrische of zintuiglijke beperking, een chronische ziekte of met psychosociale problemen. Het aantal cliënten neemt de komende jaren toe. Steeds meer mensen met een ondersteuningsbehoefte blijven zelfstandig wonen in hun wijk; in hun huidige woning of in een andere woonvorm die meer aansluit bij de zorgvraag. De zorg die men nodig heeft wordt thuis geleverd. Dit is onder meer het gevolg van het feit dat het Rijk tussen 2013 en 2016 de zorgzwaartepakketten¹² 1 t/m 4 voor alle sectoren (Verzorging & Verpleging, Geestelijke Gezondheidszorg en Verstandelijk Gehandicaptensector) uit de AWBZ schrapt. Een intramuraal woonzorgvoorziening blijft alleen nog toegankelijk voor cliënten met een zware zorgvraag. De taken die overgaan naar de gemeenten vallen per 2015 niet meer onder de Kwaliteitswet zorginstellingen. De regering verwacht van gemeenten dat zij het kwaliteitsbeleid in samenspraak met cliëntenorganisaties en aanbieders de komende jaren verder ontwikkelen en voorstellen doen voor kwaliteitsstandaarden voor maatschappelijke ondersteuning. Het betreft normen op het gebied van veiligheid, professionaliteit, cliëntgerichtheid, doeltreffendheid, doelmatigheid en afstemming met andere zorg.

2.2.2 Participatiewet: begeleiding naar werk

De Participatiewet vervangt per 1 januari 2015 de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wet arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong). De re-integratiebudgetten binnen deze regelingen worden samengevoegd tot één budget, zodat gemeenten meer vrijheid krijgen om zelf keuzes te maken over de inzet van de middelen. Het doel van de Participatiewet is om meer mensen aan de slag te krijgen. Met de invoering van de Participatiewet krijgt de gemeente er een nieuwe verantwoordelijkheid bij. De gemeente wordt verantwoordelijk voor mensen met een arbeidsbeperking die hulp nodig hebben bij het vinden van werk. De gemeente krijgt voor de nieuwe doelgroep dezelfde taken als zij op dit moment heeft voor mensen met een bijstandsuitkering, namelijk om deze mensen ondersteuning te bieden gericht op arbeidsinschakeling en waar nodig, inkomensondersteuning.

De groep werkzoekenden en werknemers met een arbeidsbeperking die voor hun begeleiding zijn aangewezen op de gemeente, neemt jaar na jaar toe. De nieuwe doelgroep van de Participatiewet zal vooral bestaan uit jonge schoolverlaters. Naar verwachting gaat het jaarlijks om circa 500 jongeren in Amsterdam. Daarnaast is er een groep bestaande uit bijstandsgerechtigden die er niet in slaagt om zelfstandig aan het werk te komen en het minimumloon te verdienen. Zij zullen vaak langdurig of structureel intensieve begeleiding nodig hebben bij hun werk. Voor deze doelgroep die niet zelfstandig het minimumloon kan verdienen, komt het instrument loonkostensubsidie naar loonwaarde beschikbaar. Deze loonwaardesubsidie vult de loonwaarde van de

¹² Mensen die een indicatie nodig hebben voor verblijf in een AWBZ-instelling, krijgen dit in de vorm van een ZZP. Daarin staat hoeveel en welk soort zorg en begeleiding iemand nodig heeft.

werknemer aan tot het niveau van het wettelijk minimumloon. Daarnaast is voor een beperkte groep Amsterdammers met een ernstige arbeidshandicap het instrument Beschut Werk beschikbaar. Deze doelgroep vond tot nu toe een werkplek binnen de beschermde werkomgeving van de huidige Sociale Werkvoorziening, waarvoor de instroom vanaf 1 januari 2015 wettelijk niet meer mogelijk is.

De ambitie van de Participatiewet is hoog: meer mensen naar werk toe te leiden, bij voorkeur naar regulier werk. Er komen hiertoe nieuwe instrumenten beschikbaar, maar het Rijk bezuinigt ook op de re-integratie: op lange termijn 1,8 miljard euro. Voor de gemeente Amsterdam betekent dit een afname van het gebundelde budget voor dit doel van 68,7 miljoen euro in 2015 naar 61,5 miljoen euro in 2018, bij een stijgend kostenniveau van 69,3 miljoen euro in 2015 naar 77,3 miljoen euro in 2018.¹³ Deze bedragen zijn exclusief de bezuiniging op het Wsw-aandeel in het Participatiebudget. Het college constateert dat het (financiële) kader van de wet ernstig tekort schiet om de doelstellingen van de wet te kunnen realiseren. Er kunnen dus serieuze vraagtekens worden gezet bij de haalbaarheid van de ambitieuze opdracht die het kabinet met de Participatiewet bij gemeenten neerlegt.

Om het evenwicht tussen inkomsten en uitgaven te herstellen wil het college in de eerste plaats een doelmatiger inzet van de bestaande re-integratiemiddelen voor de huidige doelgroep. Het hele bestaande instrumentarium zal in het voorjaar van 2015 worden doorgelicht. Daarbij gaat het om instrumenten als re-integratietrajecten, participatieplekken, tijdelijke loonkostensubsidie, werkgeversarrangementen en matching van vacatures en werkzoekenden. Doel van de doorlichting is vast te stellen of het mogelijk is hetzelfde uitstroomeffect te bereiken met minder inzet van middelen. Op basis van de doorlichting zullen besparingsvoorstellen worden voorgelegd aan het college. Dit moet leiden tot een (structurele) besparing op het Participatiebudget van 5% vanaf 2016 en 10% vanaf 2017. Vervolgens zal in 2016 een integrale heroverweging plaatsvinden van de inzet van de re-integratiemiddelen voor zowel de huidige als de nieuwe doelgroep als voor de activiteiten in het kader van educatie en inburgering. De heroverweging moet leiden tot evenwicht tussen inkomsten en uitgaven.

De Participatiewet heeft behalve voor re-integratie ook grote gevolgen voor de gemeentelijke aanpak van armoede. Onderdeel van de Participatiewet is de aangepaste Wet werk en bijstand. Veel van de Amsterdamse armoederegelingen, zoals de Langdurigheidstoelage voor langdurige minima, voldoen niet aan de eisen van deze wet en moeten drastisch worden aangepast. Het college wil het geld dat vrijkomt door het wegvallen van een aantal regelingen gebruiken voor een gratis aanvullende zorgverzekering voor alle minima.

2.2.3 Jeugdwet: zorg voor de jeugd

Vanaf 1 januari 2015 krijgt de gemeente de verantwoordelijkheid over de jeugdzorg, jeugdbescherming en jeugdreclassering, de geestelijke gezondheidszorg, de (licht)verstandelijk-gehandicaptenzorg en een belangrijk deel van de AWBZ-zorg voor jeugdigen (begeleiding, persoonlijke verzorging en kortdurend verblijf). Deze taken komen bovenop de verantwoordelijkheden die de gemeente voor 1 januari 2015 al had: de

¹³ Bron: cijfers uit concept-document De Participatiewet in de Amsterdamse praktijk, 2014.

jeugdgezondheidszorg en opvoed- en opgroeiondersteuning. In principe behoren alle jeugdigen van 0 tot en met 17 jaar tot de doelgroep van de Jeugdwet. Dit zijn 144.000 jeugdigen in circa 100.000 gezinnen. Landelijk is de bezuiniging op de zorg voor de jeugd in 2015 3% (120 miljoen euro). Amsterdam moet het met 6 miljoen euro minder doen, oplopend naar 15 miljoen euro in 2017.¹⁴

Daarnaast hebben scholen vanaf 1 augustus 2014 een zorgplicht op grond van de Wet Passend Onderwijs. Amsterdamse scholen zijn verantwoordelijk voor het bieden van een goede onderwijsplek aan alle 100.000 leerlingen in de hoofdstad. Leerkrachten schatten de groep leerlingen die extra ondersteuning nodig heeft op ruim 20%, zo blijkt uit onderzoek. De doelstelling van de Wet Passend Onderwijs lijkt erg op die van de Jeugdwet: meer jeugdigen opvangen in de reguliere schoolcontext in plaats van speciale voorzieningen. Ook inhoudelijk zijn er veel raakvlakken, omdat het vaak leerlingen betreft met gedragsproblemen of een verstandelijke beperking, die op grond van de Jeugdwet zorg krijgen.

2.2.4 Budgetten drie decentralisaties

Met de decentralisaties krijgt de gemeente Amsterdam extra budgetten. Tegelijkertijd moet de gemeente meer doen met minder middelen dan het Rijk daarvoor beschikbaar had.

[deze paragraaf volgt zodra de definitieve bedragen bekend zijn en de begroting 2015 is vastgesteld]

Voor onvoorziene tegenvallers en risico's van de drie decentralisaties heeft het college 62 miljoen euro gereserveerd in het Fonds Zorg en Werk. Het fonds Zorg en Werk is opgericht voor het dekken van de onvoorziene risico's van de per 1 januari 2015 over te hevelen nieuwe beleidstaken vanuit het Rijk.

2.3 Samenhang in en met het sociaal domein

Binnen het sociaal domein hebben inspanningen op het ene terrein vaak gevolgen voor inspanningen en doelen op een ander terrein. Ook tussen de drie decentralisaties bestaat die samenhang. Het uitgangspunt bij de decentralisaties is dat cliënten niet tussen wal en schip mogen belanden. Dat betekent bijvoorbeeld dat voorzieningen op grond van de Jeugdzorg en Wmo goed op elkaar moeten aansluiten, zodat de continuïteit van zorg gewaarborgd blijft voor cliënten als zij 18 jaar oud worden en onder de Wmo komen te vallen. Dit geldt ook voor Amsterdammers die op jonge leeftijd jeugdhulpvoorzieningen ontvangen en op latere leeftijd met de Participatiewet te maken krijgen omdat zij een arbeidsbeperking hebben.

In de aanpak van de gemeente en partners wordt steeds meer rekening gehouden met de samenhang tussen verschillende domeinen. Zo bieden zogeheten Samen DOEN-teams sinds enkele jaren wijkgericht dienstverlening aan niet-zelfredzame huishoudens met meerdere problemen. Doel is om de problemen aan te pakken en (verdere) escalatie te voorkomen. Aanleiding voor deze vernieuwende aanpak is de wens om de versnippering

¹⁴ Deze bedragen zijn gebaseerd op de meicirculaire 2014.

in de hulpverlening aan deze huishoudens in Amsterdam terug te dringen. Paragraaf 3.2.5 gaat dieper in op de aanpak.

Daarnaast bestaan raakvlakken tussen het sociaal domein en andere terreinen, zoals het fysieke domein en veiligheid. Hoewel dit plan zich alleen richt op het sociaal domein, kunnen doelen soms niet bereikt worden zonder interventies op terreinen als veiligheid, wonen of economie. Een manier waarop de samenhang tot stand komt, is door de uitwerking en uitvoering van het beleid gebiedsgericht vorm te geven. Hierdoor ontstaat op lokaal niveau ruimte voor samenwerking en innovatie. Voorbeelden van verbindingen tussen verschillende domeinen zijn:

- de rol van de jeugdhulp in de Top600-aanpak van plegers van *High Impact*-delicten en het Preventief Interventie Team (PIT) dat zich richt op de broers en zussen van de jongeren in de Top600;
- de verbinding tussen de zorg voor multiprobleemgezinnen en de treiteraankpak om gevallen van intimidatie in de woonomgeving tegen te gaan;
- het bouwen van voldoende aangepaste woningen, zodat ouderen langer zelfstandig kunnen wonen;
- het verbeteren van de luchtkwaliteit of het bouwen van goed geïsoleerde woningen om te bevorderen dat mensen in een gezonde leefomgeving wonen;
- voldoende sportaccommodaties (sportparken, hallen, zwembaden en in de openbare ruimte) van goede kwaliteit;
- verbindingen tussen het sociaal domein, wonen en het ruimtelijke domein, bijvoorbeeld bij bewonersgestuurde wijkontwikkeling, wijkondernemingen, maatschappelijk aanbesteden en regelluwe zones.

De gemeente Amsterdam wil de samenhang tussen de verschillende beleidsterreinen weerspiegeld zien in het beleid.

3 Prioriteiten in het sociaal domein 2015 - 2018

3.1 De kernboodschap: alle Amsterdammers doen mee en kunnen zich maximaal ontplooiën

De kernboodschap over het sociaal domein is dat alle Amsterdammers volwaardig kunnen meedoen in de stad. Amsterdam moet een stad zijn van iedereen, waar mensen zich ontwikkelen en ondersteuning krijgen als ze dat nodig hebben. De gemeente wil samen met ondernemers en maatschappelijke partners bouwen aan een actieve samenleving waar dit doel centraal staat. Deze kernboodschap is in dit beleidsplan vertaald in vier missies. Elke missie heeft betrekking op enkele aspecten uit het sociaal domein en is gebaseerd op het coalitieakkoord 2014-2018 van het Amsterdamse bestuur: meer banen en minder armoede, zorg voor de Amsterdammers die het nodig hebben, passie voor sport, ieder kind krijgt de beste kansen, en minder regels en meer ruimte voor de stad. De vier missies hangen sterk met elkaar samen. Zo zijn Amsterdammers die elkaar ondersteunen en de ruimte nemen om hun leven en hun stad vorm te geven, nodig om Amsterdammers zelfstandig te laten participeren. Het hebben van gelijke kansen op een goede gezondheid draagt bij aan zelfstandige participatie. En Amsterdammers die elkaar ondersteunen, zorgen er mede voor dat de jeugd gezond en veilig kan opgroeien.

Dit hoofdstuk begint met een toelichting op de missies van de gemeente Amsterdam voor de stad. De missies zijn vertaald in maatschappelijke doelen (zie ook het DIN in de bijlage), die in het tweede deel van dit hoofdstuk aan bod komen. Wat maakt de situatie in de stad op een bepaald terrein zo urgent dat er iets moet gebeuren en wat gaan de gemeente en haar partners doen om het gewenste effect te bereiken?

Figuur 1 – Missies voor het sociaal domein

De werkwijze waarmee de gemeente haar doelen wil bereiken, komt aan bod in hoofdstuk 4. De volgende uitgangspunten uit de *Visie Sociaal Domein* en andere eerder

vastgestelde beleidsdocumenten van de gemeente over de werkwijze, vormen de basis voor de Amsterdamse manier van werken:

- de gemeente gaat uit van 22 gebieden om de uitvoering door de wijkteams te organiseren en de onderlinge samenwerking binnen het gebied te stimuleren. Deze indeling is herkenbaar voor Amsterdammers en maatschappelijke partners en gebaseerd op de huidige stadsdeelgrenzen en buurtcombinaties;
- de basisvoorzieningen en het stimuleren van de dragende samenleving worden op wijkniveau georganiseerd en inwoners krijgen hierbij de ruimte om zelf initiatieven te ontwikkelen. Juist door deze lokale en gebiedsgerichte uitwerking en de aansluiting op de uitvoering ontstaat ruimte voor maatwerk en innovatie;
- de gemeente en haar partners werken integraal. Dat betekent dat er met budgetten geschoven kan worden tussen onderwerpen en gebieden binnen de kaders van het bestuurlijk stelsel en de financiële regelgeving volgens het wettelijk BBV (Besluit Begroting en Verantwoording);
- professionals krijgen meer ruimte om hun eigen professionele afwegingen te maken.

Uitgangspunt in de stad is dat Amsterdammers zoveel mogelijk de regie voeren over hun eigen leven. Dit geldt voor het benutten van kansen en bij het oplossen van problemen. De gemeente wil stimuleren dat burgers problemen zo simpel mogelijk en dicht bij huis oplossen, eventueel met behulp van het eigen netwerk. Als dat niet lukt zijn er laagdrempelige voorzieningen in de buurt rond werk, inkomen, participatie, sportbeoefening, wonen, zorg en jeugdvoorzieningen. Dit basisaanbod in de Amsterdamse wijken draagt bij aan het stimuleren van de zelfredzaamheid van mensen, omdat iedereen er in de eigen buurt terecht kan, zonder toelatingseisen of een indicatie (zie verder paragraaf 4.1). Professionals kunnen soms net dat steuntje in de rug bieden dat nodig is om het weer zelf te kunnen. Als dat niet zo is, kan een verwijzing naar geïndiceerde en specialistische hulp nodig zijn. Bij doorverwijzingen geldt dat deze alleen worden gegeven als het echt nodig is en als dit het geval is, gebeurt het vlot.

3.1.1 Alle Amsterdammers kunnen volwaardig meedoen en krijgen daarbij waar nodig ondersteuning

Maatschappelijke participatie in de vorm van werk of andere vorm van dagbesteding, is belangrijk omdat het de gezondheidsbeleving en het welbevinden van mensen verbetert en omdat het bijdraagt aan de sociale cohesie en de leefbaarheid van Amsterdam. Veel Amsterdammers vinden zelf hun weg in het vinden van werk of dagbesteding en hebben geen ondersteuning nodig. De nadruk op zelfredzaamheid betekent niet dat mensen het dan maar zelf moeten uitzoeken. Het Amsterdamse bestuur voert een sociaal beleid, met veel aandacht voor duurzame armoedebestrijding. Amsterdammers die niet op eigen kracht kunnen meedoen, krijgen de hulp die nodig is om zo zelfstandig mogelijk te participeren in de stad. Daarbij kunnen verschillende vormen van ondersteuning nodig zijn: bijvoorbeeld (een combinatie van) inkomensondersteuning, begeleiding naar werk of ondernemerschap, activering en ondersteuning bij het leren van de Nederlandse taal of ondersteuning via de Wmo die nodig is om thuis te blijven wonen. Hierdoor houden mensen zo lang mogelijk grip op hun eigen leven en kunnen zij zoveel mogelijk meedoen in de samenleving. Wat de Amsterdammer zelf kan oplossen heeft altijd de voorkeur. Waar nodig werken betrokken partijen samen en in het geval van meervoudige problematiek is er een aanpak met één plan en één regisseur.

3.1.2 Amsterdammers ondersteunen elkaar en zetten zich actief in voor hun omgeving

De inzet van burgers, bedrijven en organisaties voor de buurt en de stad, is een onmisbaar onderdeel van de dragende samenleving. Bij de dragende samenleving gaat het zowel om mantelzorg, onderlinge hulp en vrijwilligers, als om verenigingen, clubs, buurt- en bewonersinitiatieven en buurtondernemingen. De inzet van actieve Amsterdammers en organisaties kan een grote bijdrage leveren aan preventie en vroegtijdige signalering van problemen. Dit is nodig om te voorkomen dat problemen ontstaan en/of verergeren waardoor na verloop van tijd zware ondersteuning nodig is. Maar de inzet van veel actieve inwoners en bedrijven heeft ook andere positieve gevolgen, zoals een toename van de leefbaarheid in wijken en minder eenzaamheid in de buurt. De gemeente wil daarom faciliteren en stimuleren dat Amsterdammers de ruimte nemen om hun eigen leven vorm te geven, dat zij klaar staan voor elkaar, en dat bedrijven en organisaties zich inspannen voor hun buurt en stad. Eén van de manieren waarop Amsterdam dit wil stimuleren is door de vormgeving van een buurtwet. Om ruimte te nemen, te leren en te innoveren moeten mensen immers de ruimte krijgen. De door de gemeenteraad unaniem aangenomen motie voor het opstellen van de buurtwet geeft de mogelijkheid aan bewonerscollectieven en buurtondernemingen het recht om mee te mogen bieden op lokale zorg- en dienstverlening en panden.

3.1.3 Alle Amsterdammers hebben gelijke kansen op een goede gezondheid

Een goede gezondheid en een gunstige levensverwachting zijn niet voor iedereen vanzelfsprekend. Binnen Amsterdam bestaan grote verschillen tussen de inwoners: sommige groepen Amsterdammers overlijden gemiddeld zes jaar eerder dan andere en kunnen tot gemiddeld twintig jaar eerder te maken hebben met een slechte gezondheid, die het meedoen aan de maatschappij of zelfs de eigen zelfredzaamheid ernstig belemmert. Bekend is dat gezondheid de uitkomst is van een complex samenspel tussen individuele factoren, zoals geslacht, leefstijl en culturele en sociale achtergrond, en omgevingsfactoren, zoals (het hebben van) werk, inkomen, opleiding, armoede, leefomgeving en opvoeding. Uiteraard zijn mensen zelf verantwoordelijk voor hun gezondheid, maar niet iedereen heeft voldoende kennis, vaardigheden of middelen om een zo gunstig mogelijke gezondheidssituatie te creëren. De gemeente wil die omgevingsfactoren verbeteren, zodat alle mensen gezonde keuzes kunnen maken.

3.1.4 De jeugd kan zich optimaal ontwikkelen en groeit gezond en veilig op

Voor de jeugd is een aparte missie geformuleerd vanwege de omvang en complexiteit van de nieuwe taken die de gemeente krijgt voor de zorg voor jeugdigen en hun ouders. Een optimale ontwikkeling van de jeugd en gezond opgroeien vergt inspanningen op allerlei terreinen: een veilige en stabiele thuissituatie, een gezonde leefstijl, gezond gewicht, een goede psychosociale gezondheid, deelname aan sport, kunst en cultuur, een goede schoolcarrière en een soepele overgang van school naar werk. Bij al deze terreinen geldt net als voor de andere missies dat de zelfredzaamheid van jeugdigen en hun ouders voorop staat. Zo worden jeugdigen en ouders gestimuleerd om zelf en met elkaar oplossingen te vinden, maar als dat nodig is, worden zij professioneel ondersteund in de omgeving van hun alledaagse leven. Met het versterken van het opvoedklimaat en betere organisatie van voorlichting en lichte ondersteuning en hulp in de buurten – op de

consultatiebureaus, kinderdagverblijven en scholen – valt nog veel te winnen. Op grond van de nieuwe Jeugdwet krijgt de gemeente ook de verantwoordelijkheid over (zeer) specialistische zorg, bijvoorbeeld voor kinderen met een verstandelijke handicap of (ernstige) psychiatrische stoornissen of gezinnen met (zeer) ernstige opvoedproblemen. Bij deze specialistische zorg wil de gemeente Amsterdam de toepassing van bewezen effectieve interventies stimuleren en sturen op de resultaten. De missie voor de jeugd realiseert de gemeente niet alleen door de inzet van zorg, maar ook door beter onderwijs en meer sportparticipatie. Sport scoort hoog in de beleving van jongeren en kennismaking en stimulering van de sportbeoefening heeft de focus van stad en stadsdelen, via scholen, verenigingen en de organisatie van evenementen.

3.2 De maatschappelijke doelen: het Amsterdamse sociaal domein in 2018

Hieronder staan alle maatschappelijke doelen voor het Amsterdamse sociaal domein voor de komende jaren op een rij. Deze doelen zijn algemeen geformuleerd in termen van 'meer' of 'minder'. Per doel is telkens beschreven waarom dit zo'n belangrijke opgave is, wat de gemeente de komende jaren wil bereiken en welke partners daarvoor nodig zijn. De indeling van deze paragraaf sluit aan bij het DIN in de bijlage.

3.2.1 Meer mensen zijn duurzaam aan het werk

Meer Amsterdammers aan het werk draagt bij aan een vitale samenleving. Werk leidt tot economische zelfstandigheid, stimuleert de eigenwaarde van mensen en daagt hen uit om zichzelf verder te ontwikkelen. Het is in die zin een belangrijke voorwaarde om volwaardig mee te kunnen doen aan de samenleving. Ook voor jeugdigen is het belangrijk om op te groeien in een gezin waar het normaal is om een baan te hebben. Op dit vlak heeft de stad een grote opgave, omdat het percentage Amsterdammers zonder werk fors is gestegen als gevolg van de economische crisis. Hoewel het lijkt dat de conjunctuur zich aan het einde van haar dal bevindt, is de werkloosheid hoog en het aantal banen laag. Het aantal klanten met een bijstandsuitkering is het afgelopen jaar met 5% toegenomen: van ruim 38.000 eind maart 2013 naar 40.000 eind maart 2014. De hoge jeugdwerkloosheid in de stad is in het bijzonder grote reden tot zorg. Tussen begin 2012 en begin 2014 is de jeugdwerkloosheid gestegen van 16% naar 24%. Dit is geen neutraal gegeven: de jeugdwerkloosheid is 'gekleurd', deels vanwege discriminatie. Van de jonge Amsterdammers (15-26 jaar) met een niet-westerse herkomst is 38% werkloos, van de jongeren met een westerse herkomst is dat 22% en voor autochtone jongeren is het 14%. Van de totale groep werkloze jongeren zaten in 2014 zo'n 7.100 werkzoekenden niet meer op school.¹⁵ Circa 3.000 van hen ontvingen een bijstandsuitkering van de gemeente. De gemeente Amsterdam zet om deze reden in het bijzonder in op jongeren. Daarbij is het van groot belang dat jongeren goed voorbereid de arbeidsmarkt betreden met een startkwalificatie en een opleiding die aansluit bij de vraag van werkgevers. Een andere doelgroep waar de gemeente extra op inzet, zijn Amsterdammers met een arbeidsbeperking die meer ondersteuning nodig hebben om de weg naar de arbeidsmarkt te vinden.

¹⁵ Monitor Jeugdwerkloosheid Gemeente Amsterdam - Factsheet nummer 6 (juni 2014), tabel 4 / O+S

De gemeente steunt mensen in een uitkeringssituatie volop in hun zoektocht naar werk. Uitgangspunt daarbij is om niet uit te gaan van de onmogelijkheden en beperkingen van mensen, maar van hun mogelijkheden en kansen. Voor de periode 2015-2018 heeft de gemeente als doelstelling om 4.200 mensen per jaar aan het werk te helpen, waarvan ruim een kwart jongeren. Om dit te bereiken speelt de gemeente actief in op bewegingen op de arbeidsmarkt, waaronder flexibilisering van de arbeidsmarkt, deeltijdwerk en zelfstandig ondernemerschap. Partnerschappen met werkgevers en onderwijsinstellingen zijn hierin essentieel. Belemmeringen voor kleine bedrijven en ZZP'ers om stageplekken en leerwerkplekken aan te bieden worden samen met scholen weggenomen. Van het bedrijfsleven wordt een extra inspanning gevraagd om zoveel mogelijk Amsterdammers aan het werk te helpen en om met ideeën te komen hoe zij mensen kunnen matchen met bestaande en nieuwe banen.

Mensen in een uitkeringssituatie worden volop gesteund in hun zoektocht naar werk. Werk moet lonen. Onderdeel van het Coalitieakkoord 2014-2018 is het organiseren van perspectiefbanen.¹⁶ Het gaat om werk dat zowel van meerwaarde is voor degene die het verricht als voor Amsterdam als geheel. Dat kan voor de gemeente zijn, maar bijvoorbeeld ook voor scholen, sportverenigingen of culturele instellingen. De gemeente kijkt hoe het eenvoudiger kan worden voor uitkeringsgerechtigden om als ZZP'er aan de slag te gaan en hoe flexibel of tijdelijk werken vanuit de bijstand kan worden vergemakkelijkt, zodat mensen sneller de stap naar werk zetten. Hier staat tegenover dat uitkeringsfraudeurs en mensen die stelselmatig weigeren mee te werken aan het verbeteren van hun perspectief worden aangepakt.

Mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt moeten een reële kans krijgen op betaald werk. Wanneer werknemers vanwege een arbeidshandicap niet in staat zijn het minimumloon te verdienen, kan de gemeente hun werkgever bijvoorbeeld een loonkostensubsidie aanbieden om het verschil tussen hun loonwaarde en het minimumloon aan te vullen. Voor kwetsbare Amsterdammers die niet (meteen) betaald werk kunnen verrichten organiseert de gemeente zinvolle dagbesteding, bijvoorbeeld met projecten op het gebied van sport of laagdrempelige activiteiten op buurtniveau. Doel hiervan is om sociaal isolement tegen te gaan en zo mogelijk de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen.

3.2.2 Meer mensen beheersen het Nederlands en hebben kennis van de samenleving

Amsterdam is een stad die van oudsher aantrekkelijk is voor migranten. Momenteel wonen er in Amsterdam circa 95.000 geregistreerde personen die een niet-Nederlandse nationaliteit hebben. Jaarlijks vestigen zich ruim 20.000 mensen uit het buitenland in de stad. De groep nieuwkomers is grofweg te onderscheiden in huwelijks- en gezinsmigranten van buiten de EU, toegelaten vluchtelingen, EU-burgers, 'derdelanders' met een EU-partner, expats en studenten. Een groot deel van hen beheerst het Nederlands niet of nauwelijks. Vaak gaat het goed met migranten en dragen ze bij aan de dynamiek van de stad. Een deel van de nieuwkomers komt er echter niet op eigen kracht. Op termijn vormt hun gebrek aan aansluiting een maatschappelijk risico. Voor zowel migranten met een

¹⁶ Het gaat om een tijdelijke baan tegen minimaal het minimumloon voor maximaal 2 jaar. Deze maximale termijn geldt niet voor mensen die zonder permanente hulp en/of extra maatregelen geen kans hebben op regulier werk.

goede positie als voor nieuwkomers met een integratierisico vormt de kennis van de Nederlandse taal een factor van betekenis. Taalvaardigheid bevordert (economische) participatie en sociale integratie. Omgekeerd bevordert participatie in het verenigingsleven, met name sport en kunst en cultuur, waar de kans op contacten met alle soorten Amsterdammers het grootst is, de taalvaardigheid. Taalkennis is een katalysator voor geloof in eigen kracht en legt een basis voor Amsterdams burgerschap. Ook onder de oudkomers zijn nog steeds Amsterdammers met een ontoereikende taalbeheersing. Bij hen hangt dit vaak samen met werkloosheid, armoede en onderwijsachterstand van kinderen. De totale groep taalbehoefte Amsterdammers wordt geschat op 70.000.

De beheersing van de Nederlandse taal en kennis van de samenleving zijn essentiële voorwaarden om aan te sluiten en mee te kunnen doen in de samenleving. Het streven is om het aandeel van de beroepsbevolking met een voldoende taalbeheersing binnen Amsterdam, momenteel 83%, jaarlijks met 1% te verhogen. Het gaat dan om een taalniveau dat noodzakelijk is om maatschappelijk te functioneren, in het dagelijks leven of ter voorbereiding op een mbo of hbo-opleiding. De gemeente wil dit bereiken door jaarlijks circa 5.000 Amsterdammers op een gemeentelijke taalvoorziening te laten starten en 70% van hen dit succesvol te laten afronden. Daarnaast is het doel met de inzet van taalvrijwilligers en digitaal leren ca. 6.000 Amsterdammers te bereiken. Analfabetisme, een bijzondere vorm van sociaal onvermogen, blijft binnen het taalbeleid een specifiek en urgent speerpunt. Er is aandacht voor de ouders van kinderen uit de doelgroep van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), zodat zij de taalontwikkeling van de kinderen ook in de thuissituatie kunnen bevorderen. Voor het 'contextrijk leren' en voor verdieping wordt kennis van de stad en de samenleving in het algemeen in iedere taal cursus in het curriculum verweven.

3.2.3 Meer Amsterdammers voelen zich verbonden met de stad

Amsterdam moet een stad zijn waar iedereen zich thuis voelt, mee kan doen en kansen krijgt, ongeacht herkomst, seksuele oriëntatie of inkomen en opleiding. Diversiteit is een kracht, die de stad goed kan en moet benutten, maar het is ook een aandachtspunt in het beleid omdat cijfers laten zien dat dat hard nodig is. Van de niet-westerse migranten is ruim 40% laag opgeleid en van de Amsterdammers van Nederlandse afkomst is dat ruim 20%. Sociale problematiek heeft mede hierdoor vaak 'een kleur'. Ongeveer een kwart van de vrouwen met een Marokkaanse of Turkse achtergrond is niet economisch zelfstandig, terwijl het Amsterdams gemiddelde voor vrouwen 52% is. Van de Amsterdammers ervaart 22% wel eens discriminatie en dit betreft vooral Amsterdammers van niet-westerse herkomst en LHBT'ers (Lesbisch, Homo, Biseksueel, Transgender). In het voortgezet onderwijs heeft meer dan een vijfde van de 13-14 jarigen een negatieve houding ten aanzien van homoseksualiteit. Jaarlijks zijn er in Amsterdam rond de 180 incidenten (geweld en bedreiging), die zijn gerelateerd aan seksuele geaardheid. Van de meisjes in de tweede klas van het voortgezet onderwijs zegt 3% te maken te hebben gehad met ongewenste seksuele ervaringen. En zo zijn er veel meer voorbeelden te noemen.

Om het streefbeeld van een rechtvaardige stad voor iedereen te bereiken gaat het college de dialoog aan met de stad over mensenrechten. Doel is dat de doorsnee Amsterdammer zich er bewust van wordt dat mensenrechten álle Amsterdammers aangaan en dat zij elkaar daarin moeten respecteren. Ook via onderwijs en kunst besteedt de gemeente

aandacht aan mensenrechten. Het college vindt het belangrijk dat Amsterdammers de geschiedenis kennen van de stad en zijn diverse bevolkingsgroepen. Het ontwikkelt daarom een programma 'gedeelde geschiedenis', waarin de geschiedenis van alle Amsterdammers een rol speelt, van slavernijverleden tot Tweede Wereldoorlog. Het inperken van discriminatie op de arbeidsmarkt is een gemeentebreed speerpunt. Daarnaast gaat de gemeente de strijd aan met antisemitisme, discriminatie van moslims en homofobie door het stimuleren en faciliteren van dialoog en educatieve activiteiten. Een meldpunt discriminatie en het voeren van een divers gemeentelijk personeelsbeleid maken onderdeel uit van het antidiscriminatiebeleid. Verbeteren van de positie van LHBT'ers is een ander gemeentebreed speerpunt. De gemeente stelt een 'roze agenda' op die is gebaseerd op het Roze Stembusakkoord. Transgenders en LHBT'ers met een niet-westerse achtergrond krijgen daarin extra aandacht. Voorlichting op scholen, optreden tegen geweld en discriminatie van LHBT'ers, huiskamerbijeenkomsten en aandacht voor roze senioren maken onderdeel uit van de roze agenda. Ook investeert de gemeente in Amsterdam als Gay Capital en profileert de stad zich internationaal als voortrekker.

De gemeente heeft oog voor diversiteit in de volle breedte van het sociaal beleid. De gemeente ontwikkelt aanvullend beleid als dat nodig is om de positie van een specifieke groep te verbeteren. Zo investeert de gemeente in economische zelfstandigheid van vrouwen, in emancipatie van meiden en in seksuele weerbaarheid van kwetsbare jongeren, zoals licht verstandelijk beperkte kinderen. De gemeente erkent en benut de expertise en (culturele) competenties van maatschappelijke organisaties met specifieke, diverse achterbannen en werkt daar nauw mee samen.

3.2.4 Minder mensen ervaren financiële belemmeringen om mee te doen in de stad

Armoede is een probleem in Amsterdam. In 2014 ontvangen circa 38.000 huishoudens een bijstandsuitkering en in 2013 had meer dan 20% van de huishoudens een minimuminkomen.¹⁷ In bepaalde wijken ligt dit aandeel nog hoger, zoals in de Kolenkitbuurt in West, waar ruim 32% van de jeugdigen opgroeit in armoede. Steeds meer mensen komen in geldnood en één op de zeven Amsterdammers heeft problematische schulden. Armoede is meer dan een financieel probleem en er liggen oorzaken aan ten grondslag zoals werkloosheid, gebrek aan opleiding en een slechte gezondheid. De aanpak van deze oorzaken is essentieel om armoede effectief te bestrijden. Ook de lasten die mensen hebben, zoals huur en hypotheek, zijn van invloed op hun financiële situatie. Armoede kan een belemmering zijn voor Amsterdammers om mee te doen, of het nu gaat om onderwijs, (vrijwilligers)werk, sociale contacten, gezondheidszorg, sport of cultuur. Voor jeugdigen gaat het om kansen om zich te ontwikkelen. Gezond eten, sporten en meedoen aan schoolexcursies is geen vanzelfsprekendheid voor kinderen die opgroeien in een gezin met een minimuminkomen.

¹⁷ Om vast te stellen wie tot de minima behoort gebruikt de gemeente Amsterdam een inkomensgrens van 110% van het wettelijk sociaal minimum (WSM). De normbedragen voor deze grens variëren van 1.018 euro netto per maand voor een alleenstaande zonder kind(eren) tot 1.454 euro netto per maand voor een (echt)paar (met of zonder kinderen). Bron: O+S, Armoedemonitor 2013. Voor de definitie van 'armoede' gelden dezelfde inkomensgrenzen als voor 'minimumhuishouden'.

Als Amsterdammers financiële belemmeringen ervaren om mee te doen, zijn zij in de eerste plaats zelf aan zet om deze te overwinnen. Als dat niet lukt, kan de gemeente een bijdrage leveren met bijstandsuitkeringen en aanvullende inkomensondersteuning. De aanvullende ondersteuning heeft meestal een specifiek doel, zoals sport, onderwijs of gezondheidszorg. De gemeente wil het armoedebestrijdingsbeleid intensiveren en streeft ernaar om zoveel mogelijk minima te bereiken met de armoederegelingen. Zo maken mensen met een chronische ziekte of een handicap vaak extra kosten door hun aandoening, waarvoor zij tot 2015 een compensatie krijgen via de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en de Amsterdamse regeling Aanvullende tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Atcg). Vanaf 2015 biedt de gemeente een financiële tegemoetkoming meerkosten chronisch gehandicapten om gericht maatwerk te bieden aan mensen met een chronische ziekte of een beperking. In het bijzonder bindt Amsterdam de komende jaren de strijd aan met kinderarmoede. De gemeente wil voorkomen dat zij financiële belemmeringen ondervinden bij hun participatie in de stad. Met de Scholierenvergoeding, een Kindpakket met bonnen voor kleding, sporten en culturele activiteiten, het Jeugd sportfonds en het Jongeren cultuurfonds krijgt deze groep extra ondersteuning.

De gemeente wil voorkomen dat de schuldenproblematiek in de stad groter wordt en zet daarom in op preventie, bijvoorbeeld met budgetlessen op scholen. Ook betere voorlichting over de armoederegelingen is onderdeel van de preventieve aanpak. Als er schulden zijn, helpt de gemeente met schuldhulpverlening. Om te voorkomen dat situaties escaleren, grijpt de gemeente samen met woningcorporaties, zorgverzekeraars en energieleveranciers in bij betalingsachterstanden met de Vroeg Eropaf aanpak. Om armoede structureel aan te pakken zet Amsterdam in op de aanpak van schulden en uitstroom naar werk, de beste weg uit de armoede. De gemeente trekt daarbij samen op met instellingen voor maatschappelijke dienstverlening en werkgevers.

3.2.5 Meer mensen functioneren zo zelfstandig mogelijk, zo nodig met ondersteuning¹⁸

Bij de vormgeving van het nieuwe gemeentelijk zorgstelsel voor volwassenen is gekozen voor een aanpak waarbij Amsterdammers die dat nodig hebben, snel, goed en op maat ondersteuning en zorg ontvangen. Door de rijksdecentralisaties en bezuinigingen wordt het bieden van die zorg aan Amsterdammers een enorme uitdaging. Daarbij moet nog meer dan normaal gelet worden op de belangen van de mensen die zorg nodig hebben en staan kwaliteit en aanbod van zorg voorop. In het nieuwe stelsel is het uitgangspunt dat aanspraak plaatsmaakt voor noodzaak, nog belangrijker dan het al was. Dit betekent dat mensen die het zelf kunnen regelen het in de toekomst ook echt zelf moeten doen. Voor de huidige cliënten AWBZ en Hbh geldt dat ze in 2015 hun ondersteuning nog houden. Bij het aflopen van de indicaties en bij nieuwe cliënten stellen de wijkteams samen met de cliënten en hun netwerk ondersteuningsplannen op, waarbij gekeken wordt naar noodzaak tot zorg en ondersteuning.

Doel van het nieuwe gemeentelijke zorgstelsel is ervoor te zorgen dat Amsterdammers zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving kunnen blijven wonen en participeren in de samenleving. In Amsterdam wonen op dit moment bijvoorbeeld bijna 12.000 mensen van

¹⁸ Deze paragraaf wordt nog aangepast n.a.v. overleg met de wethouder Zorg.

85 jaar en ouder. Van hen woont 85% zelfstandig thuis. Dit aantal zal in de toekomst toenemen. Onder andere door het scheiden van wonen en zorg wonen ook mensen met een lichamelijke of verstandelijk beperking, chronisch zieken en mensen met psychiatrische problematiek steeds vaker en langer zelfstandig. Voor mensen die dat nodig hebben moet er dan ook goede ondersteuning zijn geregeld. Ook de zelfredzaamheid van dak- en thuislozen wordt gestimuleerd. De gemeente zet in op uitstroom uit de maatschappelijke opvang door meer nieuwe woonvormen te creëren en bestaande woonvormen uit te breiden.

De uitvoering van het stelsel vindt plaats binnen een context van een groeiende vraag naar maatschappelijke ondersteuning en zorg enerzijds en krimpende budgetten anderzijds. De bezuinigingen betekenen dat er minder professionele zorg-, en ondersteuning beschikbaar is in de stad. Mensen zullen meer zelf moeten doen. Niemand mag echter tussen wal en schip vallen. Mensen die het straks thuis niet meer alleen redden, krijgen via de nieuwe Wmo passende ondersteuning. Bijvoorbeeld ondersteuning bij het regelen van het dagelijkse leven, het onderhouden of opbouwen van een sociaal netwerk of voorkomen van terugval. Bij het vaststellen van het ondersteuningsaanbod is de vraag van de cliënt leidend. Professionals stellen in overleg met degene die ondersteuning nodig heeft en de eventuele mantelzorg, zorg op maat samen en bieden waar nodig professionele zorg en ondersteuning thuis of dicht bij huis. Hierbij wordt eerst gekeken naar wat mensen zelf kunnen (laten) regelen. Tevens wordt onderzocht of het beschikbare basisaanbod in de wijk (bijvoorbeeld voorzieningen/activiteiten gericht op activering en participatie) en het gebiedsgerichte stimuleren van de dragende samenleving oplossingen biedt. Om ervoor te zorgen dat ook niet-zelfredzame bewoners mee kunnen doen is blijvende aandacht nodig voor de toegankelijkheid van deze activiteiten en locaties. Indien burgers het niet zelf of niet binnen hun eigen sociale omgeving kunnen oplossen, krijgt de cliënt ondersteuning vanuit de gemeente. De spil in dit nieuwe stelsel is de wijkzorg, een netwerkorganisatie van samenwerkende zorgaanbieders, aanbieders van maatschappelijke dienstverlening en informele zorg. Deze afgestemde zorg op wijkniveau moet leiden tot ondersteuning tegen lagere kosten. Met het oog op een zo integraal mogelijke dienstverlening werkt de gemeente hierbij nauw samen met zorgverzekeraar Achmea, zorgaanbieders en lokale (vrijwilligers)organisaties.

Om tegemoet te komen aan het principe van keuzevrijheid en aan de diversiteit van cliënten wordt bij het ondersteuningsaanbod gezorgd voor keuzemogelijkheden tussen aanbieders. Naast de traditionele aanbieders kijkt de gemeente voor de verschillende zorgbehoeften ook naar kleine aanbieders, sociale firma's en buurtinitiatieven. Ook bestaat er een mogelijkheid voor cliënten om met een persoonsgebonden budget (PGB) zelf ondersteuning te regelen. In het inkoopbeleid 2015 en 2016 zet de gemeente in op continuïteit van ondersteuning en worden afspraken gemaakt met de huidige aanbieders van zorg. In de inkoop- en subsidierelaties worden afspraken over geleverde prestaties met aanbieders vastgelegd.

Naast het aanbod voor de doelgroep die zorg nodig heeft, biedt de gemeente Amsterdam met de Samen DOEN aanpak extra hulp aan huishoudens met domeinoverstijgende problematiek. Sommige huishoudens zijn niet of nauwelijks in staat hun problemen zelfstandig op te lossen en kampen met een opeenstapeling van domeinoverstijgende problemen op het gebied van armoede, woonsituatie, werkloosheid, opvoeding,

enzovoorts. De aanpak Samen DOEN is erop gericht om integraal hulp te bieden met een zo efficiënt mogelijke inzet van beschikbare middelen.

De buurtteams van Samen DOEN bestaan uit professionals met diverse achtergronden, zoals jeugdzorg, maatschappelijk werk, GGZ, schuldhulpverlening, Wmo-begeleiding, wijkverpleegkundigen en re-integratie. Deze professionals werken onder het motto 'één huishouden, één plan, één regisseur'. Uitgangspunten daarbij zijn maatwerk, nabijheid, zelfredzaamheid en eigen kracht vergroten. De vraag vanuit het huishouden is leidend en niet het aanbod, waarbij wel de hulpverlening wordt geboden die in specifieke situaties nodig is. Om dit te kunnen bereiken is het van belang de kracht, kennis en kunde van de gemeente en alle betrokken (zorg)instellingen en organisaties te bundelen. Daarnaast is er een goede samenwerking met de dragende samenleving nodig.

3.2.6 Minder geweld in afhankelijkheidsrelaties

Een speciale aanpak is de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze is gericht op het realiseren van duurzame veiligheid. In Amsterdam worden er jaarlijks zo'n 4.500 meldingen gedaan door de politie bij het steunpunt huiselijk geweld. In 70% van de gevallen betreft het complexe situaties vanwege herhaald geweld en betrokkenheid van kinderen en/of kwetsbare ouderen. Daarnaast ontvangen het steunpunt huiselijk geweld en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling jaarlijks circa 9.500 aanvragen voor informatie, advies en hulp door zelfmelders en professionals. Momenteel worden er 2.000 hulptrajecten (waaronder trajecten gericht op eerge relateerd geweld en tijdelijke huisverboden) ingezet. Het streven is dat in 65% van de gevallen slachtoffers na interventie binnen één jaar weer duurzaam veilig wonen. Enerzijds vraagt dat om een grote mate van deskundigheid bij de analyse van geweldsituaties en het bepalen van de interventie in de betreffende situaties, anderzijds is van belang zo veel mogelijk met behoud van sociale context en ondersteuning vanuit de eerste lijn tot een nieuwe veilige situatie te kunnen komen. Door te investeren in preventie en vroegtijdig signaleren wil Amsterdam voorkomen dat problematiek langdurig aanhoudt. Scholing van professionals draagt bij aan het sneller signaleren en bespreekbaar maken van geweld, mishandeling en verwaarlozing. Op dit terrein is er meer inzet nodig van de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en justitie. Ook maatschappelijke initiatieven en organisaties worden betrokken. Daarnaast zal de komende jaren meer aandacht uitgaan naar de hulpverlening aan prostituees.

3.2.7 Meer mensen en bedrijven doen vrijwilligerswerk en/of zetten zich in voor hun stad of buurt

De gemeente zet zich de komende jaren in voor het versterken en stimuleren van vrijwilligerswerk en het bij elkaar brengen van vraag en aanbod aan vrijwilligers. Hier ligt een flinke opgave. Op dit moment verricht 36% van de Amsterdammers vrijwilligerswerk (232.000 mensen). Het beroep dat op vrijwilligers wordt gedaan, zal echter gaan toenemen. De gemeente richt daarom de komende jaren haar inspanningen op het werven, stimuleren, begeleiden en waarderen van vrijwilligers. Ook gaat de gemeente ervoor zorgen dat vrijwilligers gemakkelijk passend vrijwilligerswerk vinden via fysieke en digitale matchplekken, zowel stedelijk als lokaal.

Doelgroep zijn alle inwoners van Amsterdam, jong en oud, die zich in willen zetten voor de samenleving of een initiatief (willen gaan) nemen dat ten goede komt aan het stimuleren of versterken van de dragende samenleving op wijk- of buurniveau. Er zal extra inzet worden gepleegd voor het betrekken van kansgroepen. Dat betreft Amsterdammers die zich willen inzetten als vrijwilliger, maar die (nog) niet de benodigde competenties en vaardigheden hebben om dit zelfstandig te doen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan ouderen met een beperkt netwerk die in een sociaal isolement dreigen te raken en volwassenen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Gezien de opgave in de stad in de komende periode, wordt bij het versterken van de vrijwillige inzet extra geïnvesteerd in vrijwilligers die willen bijdragen aan activiteiten die voorzien in een behoefte en hulpvraag van minder zelfredzame groepen, zoals bijvoorbeeld buddy's, maatjes of andere vormen van leun- en steuncontact voor minder zelfredzame Amsterdammers en kwetsbare kinderen, jongeren en hun ouders. Om de kansgroepen te stimuleren en vrijwilligers, die zich willen inzetten voor minder zelfredzame groepen, te ondersteunen investeert Amsterdam in de begeleiding, training en deskundigheidsbevordering van vrijwilligers.

Verder ziet de gemeente een rol voor bedrijven in de stad die maatschappelijk betrokken willen ondernemen en zo hun verantwoordelijkheid willen nemen. Zij kunnen bijvoorbeeld actief bijdragen aan de ontwikkeling van kwetsbare buurten of partnerschappen aangaan met bewonersinitiatieven, vrijwilligersorganisaties en sportverenigingen. De gemeente wil hen hiervoor actief uitnodigen en faciliteren, met als uitgangspunt dat het niet alleen het bedrijf zelf iets oplevert maar ook anderen en de stad. Daarnaast wil de gemeente Amsterdam initiatieven stimuleren om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Om dit te realiseren komt er een stadsbrede agenda met concrete acties, getiteld 'Informeel zorg en vrijwillige inzet'. In deze agenda worden opgaven van gemeente en maatschappelijke partners bij elkaar gebracht en in samenhang uitgewerkt. Acties op de agenda zijn onder meer het werven en ondersteunen van vrijwilligers, het toerusten van vrijwilligers en het verbinden van informele ondersteuning aan formele zorg.

3.2.8 Meer mensen helpen elkaar

De gemeente stimuleert Amsterdammers om hun verantwoordelijkheid te nemen, betrokkenheid te tonen en elkaar onderling hulp te bieden. Niet alleen omdat anderen daarmee geholpen worden, maar ook omdat elkaar helpen voldoening geeft en omdat je er zelf langer actief door blijft. De gemeente kan op verschillende manieren een bijdrage leveren aan het zelfregulend vermogen van burgers. Voorbeelden hiervan staan in paragraaf 4.1 over de basisvoorzieningen in de stadsdelen.

Het risico van elkaar helpen is echter dat mensen die hulp bieden overbelast raken. Op dit moment zijn er 55.000 mantelzorgers actief in Amsterdam; 11.000 van hen (20%) zijn overbelast. De gemeente wil hiervoor niet de ogen sluiten, maar zorgen dat mensen gefaciliteerd worden door waar nodig ondersteuning en professionele zorg te bieden, door voldoende aanbod van respijtzorg beschikbaar te stellen en waardering uit te spreken. In de wijkzorg wordt vanaf 2015 gewerkt met een ondersteuningsplan. Hierbij wordt inzichtelijk gemaakt welke moeilijkheden of beperkingen iemand heeft op verschillende leefgebieden en worden afspraken gemaakt over de ondersteuning van de cliënt. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de ondersteuningsbehoefte van de mantelzorger. Streven is dat het percentage overbelaste mantelzorgers in 2018 is afgenomen van 20%

naar 18%. Om dit te realiseren maken medewerkers van wijkzorgteams en de stadsdelen afspraken met lokale partners en professionals over de aandacht voor signalen van overbelasting bij de mantelzorger en het gericht verwijzen naar ondersteuningsmogelijkheden. Verder wordt het aanbod van mantelzorgondersteuning de komende vier jaar uitgebreid en is er vanuit het Rijk en het college voor de periode 2015-2018 jaarlijks 8 miljoen euro extra beschikbaar gesteld voor mantelzorg.

3.2.9 Meer mensen zijn in staat om gezond te leven

In de afgelopen decennia is het aantal welvaartsziekten fors gestegen. Welvaartsziekten, zoals hart- en vaatziekten, kanker, diabetes en obesitas, worden zo genoemd omdat ze vooral opkomen in delen van de wereld waar de welvaart toeneemt. Deze toenemende welvaart gaat vaak gepaard met een toename van een minder gezonde leefstijl. Denk hierbij aan roken, overmatig alcoholgebruik, ongezond voedingspatroon en gebrek aan lichaamsbeweging. Ongeveer een kwart van de ziektelast van welvaartsziekten is toe te schrijven aan deze risicofactoren. Met het stimuleren van een gezondere leefstijl kan dus veel gezondheidswinst worden gerealiseerd, met name onder lager opgeleiden.

De Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht, ingestoken vanuit zorg en sportstimulering, is gericht op preventie van zwaarlijvigheid en bevordering van gezond gedrag. Ook gecombineerde leefstijlinterventies (GLi's) worden als een belangrijk instrument gezien in de strijd tegen overgewicht en daaraan gerelateerde aandoeningen. Daarom is het streven om in 2018 in elk Amsterdams gebied een GLi-netwerk te hebben. De GLi is een gecoördineerde aanpak van maatregelen om overgewicht en bewegingsarmoede en hieraan gerelateerde chronische ziekten aan te pakken. Binnen een gecombineerd aanbod van begeleiding bij dieet en beweging werken professionals vanuit informele en formele zorg, welzijn en sport gezamenlijk aan een duurzame gedragsverandering van de deelnemers. Daarmee combineert de GLi curatie met preventie. De samenwerking tussen verschillende gemeentelijke organisatieonderdelen en stadsdelen, scholen, Achmea, zorgverleners in de eerste lijn en sport- en beweegaanbieders neemt daarbij een belangrijke plaats in.

3.2.10 Meer mensen leven in een gezonde leefomgeving

Gezondheid is de uitkomst van een complex samenspel tussen individuele en omgevingsfactoren. De mate waarin iemand gezond opgroeit wordt voor een belangrijk deel bepaald door de sociale omgeving (onder andere gezin, familie, vrienden) en door woon-, leef- en werkomstandigheden, voedselvoorziening, en de toegankelijkheid tot belangrijke middelen en diensten zoals onderwijs, zorg en sport. Ongunstige sociale en omgevingsfactoren komen vaak samen in bepaalde wijken. In die wijken liggen ook de grootste kansen om de gezondheid van mensen te bevorderen door de omgeving te verbeteren. De inzet zal zich vooral op die wijken en gebieden richten.

Inspanningen om de directe leefomgeving gezonder te maken overstijgen het sociaal domein en richten zich op nieuwe bouwplannen in de stad. Deze bouwplannen worden getoetst aan bestaand beleid, zodat alle nieuwe woningen vanaf 2015 altijd minimaal één stille zijde hebben en rekening gehouden wordt met de ligging ten aanzien van drukke wegen. Daarnaast kan de ontwikkeling van een gezonde mobiliteitsladder bijdragen aan de verschuiving van de auto naar lopen en fietsen.

3.2.11 Meer mensen met een goede mentale gezondheid

Van alle gezondheidsverlies wordt 28% veroorzaakt door psychische ziekten, waarvan een derde door depressie. Depressie behoort tot de top vijf van ziekten met de hoogste ziektelast. In Amsterdam rapporteert twee van de vijf Amsterdammers (39%) milde depressieve klachten of angstklachten. Daarnaast heeft 7% ernstige klachten; dat zijn 45.000 Amsterdammers. De klachten hebben grote impact op het persoonlijk functioneren. Daarnaast is depressie- en angstproblematiek een belangrijke oorzaak van langdurig ziekteverzuim en gaat het gepaard met hoge maatschappelijke en zorgkosten. Het bevorderen van een goede mentale gezondheid verdient dus prioriteit, ook omdat effectieve preventie en vroegtijdige signalering van psychische problemen mogelijk is.

Om psychische problemen te voorkomen wil de gemeente dat meer Amsterdammers toegang hebben tot preventief aanbod. Dat vraagt om tijdige signalering van mensen die niet-zelfredzaam zijn, de juiste ondersteuning dicht bij huis, en goede afstemming en samenwerking van formele en informele netwerken. De inzet vindt plaats in specifieke gebieden zodat rekening kan worden gehouden met de profielen van zo'n gebied. Binnen deze gebieden wordt gewerkt aan een aanbod dat beter is toegesneden op de doelgroep en op de wijk. Diversiteit is hierbij een aandachtspunt, omdat psychische klachten meer dan gemiddeld voorkomen bij bijvoorbeeld laagopgeleide vrouwen van niet-westerse herkomst, bij vluchtelingen en bij LHBT'ers. Deze gebiedsgerichte aanpak wordt de komende jaren in zes gebieden ingezet in Nieuw-West, Oost en Noord.

3.2.12 Meer jeugdigen met een gezonde leefstijl en een gezond gewicht

Investeren in de gezondheid van de jeugdige Amsterdammers levert veel op. Om zo veel mogelijk winst te behalen, krijgen leefstijlfactoren met een grote impact op de gezondheid van jeugdigen voorrang. Dat betekent dat de inzet gericht is op het ontmoedigen van middelengebruik en het voorkomen van seksueel onbeschermd of ongewenst contact. Daarnaast heeft de aanpak van overgewicht een belangrijke plek. In Amsterdam zijn 30.000 kinderen te zwaar. Deze kinderen hebben een (sterk) verhoogd risico op tal van chronische aandoeningen, zoals diabetes, kanker en psychische klachten. Een kind dat obesitas ontwikkelt, heeft gelijk een gezondheidsachterstand die nog moeilijk in te halen is. Een krachtige aanpak op het gebied van preventie is van groot belang.

Om te voorkomen dat jongeren (te vroeg) genotmiddelen gebruiken, wil de gemeente Amsterdam dat het percentage jeugdigen tussen de 12 en 18 jaar dat bereikt wordt met onderbouwde programma's, met 10% is gestegen. Voor een seksueel gezonde ontwikkeling richt de gemeente zich op een goede basis. Hiervoor zijn diverse effectieve interventies gericht op relationele en seksuele vorming voor handen. De Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht bundelt in een stadsbreed integraal programma tal van inspanningen, uitgevoerd door in- en externe partners. Iedereen in de omgeving van kinderen is nodig om hen te helpen om de gezonde keuze gemakkelijk te maken: ouders/opvoeders, sociale netwerken, professionals en bedrijven. Daarbij is een gezonde omgeving de norm. De jeugdgezondheidszorg speelt rond al deze leefstijlfactoren een belangrijke rol in het monitoren, signaleren van problemen en het toeleiden naar zorg.

3.2.13 Meer jeugdigen groeien psychosociaal gezond op

Nederlandse jeugdigen behoren tot de gelukkigste van de wereld. Ook de meeste jeugdigen in Amsterdam groeien op tot gelukkige en sociale burgers van de stad. Toch kan het nog beter. Uit de vragenlijsten die de jeugdgezondheidszorg van de GGD voorlegt aan ouders of jeugdigen zelf, blijkt dat circa 15% van de jeugdigen een risico loopt op psychosociale problemen. Er is een aanzienlijke groep jeugdigen dat pest of gepest wordt op school, of zich eenzaam en verdrietig voelt. Ernstige incidenten als suïcide zijn onacceptabel. Daarnaast komen jaarlijks duizenden jeugdigen in aanraking met de politie. Deze cijfers moeten omlaag, door betere preventie en effectievere inzet van zorg indien nodig.

Het bevorderen van de psychosociale gezondheid van jeugdigen kent drie sporen:

1. het investeren in preventieprogramma's op scholen voor alle leerlingen en het versterken van het opvoedklimaat op school en in de buurt;
2. het tijdig signaleren van psychische klachten en psychosociale problemen bij jeugdigen en het bieden van effectieve ondersteuning voordat klachten uitgroeien tot ernstige problematiek of stoornissen;
3. het bieden van effectieve specialistische zorg aan jeugdigen waar nodig.

De verwachting is dat door flink in te zetten op de eerste twee sporen, de kosten van de specialistische zorg kunnen dalen. Zo is het streven dat 100% van de basisscholen in 2018 een preventieprogramma heeft dat zich richt op sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Daarbij is er aandacht voor de inzet van sport. Via de combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches legt de gemeente de link tussen school en vereniging, met als doelstelling het bevorderen van de fysieke gesteldheid en de sociaal-emotionele ontwikkeling. Het aandeel jeugdigen met psychische klachten of psychosociale problemen dat laagdrempelige en passende hulp krijgt, moet in 2018 met 50% zijn gestegen. Maar ook de specialistische zorg valt te verbeteren. De gemeente zal meer op de effectiviteit van de zorg(interventies) sturen richting de zorgaanbieders. Hierbij is er aandacht voor de inzet van sport en de integratie met het jeugdveiligheidsbeleid, zoals de groepsaanpak overlast in de buurt en de Top600 inclusief het Preventief Interventie Team.

3.2.14 Meer jeugdigen groeien in een veilige en positieve gezins- en thuissituatie op

De meeste jeugdigen in Amsterdam groeien op in een gezin met een positief en veilig opvoedklimaat. Tegelijk zitten alle ouders wel eens met hun handen in het haar over de opvoeding. Meer jeugdigen dan vroeger komen in de knel bij echtscheidingen. En soms gaat het echt flink mis. In Amsterdam zijn jaarlijks duizenden jeugdigen het slachtoffer van kindermishandeling of getuige van huiselijk geweld (zie ook paragraaf 3.3.6). In de afgelopen jaren waren er ook jaarlijks circa 2.000 jeugdigen met een kinderbeschermingsmaatregel en tientallen kinderen worden jaarlijks uit huis geplaatst. De gemeente Amsterdam wil bevorderen dat ouders het opvoeden zelf kunnen, kinderen in risicovolle gezinssituatie ondersteund worden, en dwangmaatregelen minder nodig zijn. Wanneer in uitzonderlijke gevallen een jeugdige toch uit huis geplaatst moet worden, dient hij of zij in een pleeggezin of gezinshuis terecht te kunnen.

Het bevorderen van een positief en veilig opvoedklimaat in de gezins- of thuissituatie bestaat net als het beleidsonderdeel in de vorige paragraaf uit drie sporen:

1. het versterken van het opvoedklimaat op school en in de buurt en het breed aanbieden van voorlichting en advies rond opvoeden en opgroeien aan alle (jonge) ouders;
2. het ondersteunen van kinderen in risicovolle gezinssituaties, zoals problematische verlopende echtscheidingen, en ouders met psychiatrische problematiek;
3. het inzetten op intensieve begeleiding van gezinnen daar waar de veiligheid en ontwikkeling van jeugdigen een zorg is, bij voorkeur in vrijwillig kader.

Het eerste spoor zal vormgegeven worden vanuit de 22 ouder- en kindteams in de stad. Deze teams moeten in 2018 zo'n 20.000 ouders bereiken met effectieve opvoedondersteuning. Bij de andere twee sporen is ook de inzet van de zorgaanbieders en gecertificeerde instellingen essentieel.

3.2.15 Meer jeugdigen ontwikkelen zich optimaal

Kinderen in Amsterdam verdienen de beste kansen voor hun ontwikkeling en toekomstmogelijkheden. Dat betekent goed onderwijs in frisse schoolgebouwen met ruimte voor passend onderwijs, mogelijkheden voor zelfontplooiing en talentontwikkeling. En een gemeente die scholen ondersteunt bij het versterken van innovatie en de onderwijskwaliteit, waarbij leraren gestimuleerd worden verder te professionaliseren. De gemeente stimuleert langs meerdere sporen de optimale schoolloopbanen en talentontwikkeling van jeugdigen. Eén van de sporen – en een belangrijke – is het inzetten van nieuw onderwijsbeleid. Insteek is om daar waar het goed gaat het beleid te borgen, en daar waar het beter kan nieuw beleid in te zetten.

Alle Amsterdamse kinderen en jongeren krijgen de kans om een schoolloopbaan te doorlopen die past bij hun capaciteiten. De gemeente wil in elk kind het beste naar boven halen. Daarom zet de gemeente samen met ouders, leraren, scholen en maatschappelijke partners in op goede kwaliteit van scholen in het primair en voortgezet onderwijs en in het middelbaar beroepsonderwijs. Ook de doorlopende leerlijn met soepele overgangen is daarbij van belang. Voor de klas staan docenten die kunnen investeren in de kinderen en hun eigen bijscholing via bijvoorbeeld de lerarenbeurs. Voor de samenwerking tussen alle partners wordt een Amsterdamse Onderwijstafel ingesteld, die onder meer meedenkt met de Lokaal Educatieve Agenda (LEA). De LEA is het platform waarin betrokkenen afspreken wat in de periode 2015-2018 bereikt moet worden en wat iedere partij daar vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid aan gaat bijdragen.

Het leerlingaantal in Amsterdam groeit enorm tot 2025. De gemeente voorziet een tekort aan geschikte en betaalbare locaties in de stad. Leerlingen en onderwijspersoneel verdienen goede huisvesting. Het college zet in op voldoende scholen, hedendaagse scholen, gezonde en energiezuinige scholen met mooie schoolpleinen. Gestreefd wordt naar integrale voorzieningen, de 'alles-in-één-school', voor kinderen van tweeënhalf tot en met twaalf jaar. In een alles-in-één-school staat het kind centraal, wordt kwalitatief hoogwaardig voorschoolse educatie gegeven, bestaat een vloeiende pedagogische en educatieve ontwikkelingslijn, kunnen kinderen samen spelend leren in de buurt, zijn ouders betrokken en wordt gewerkt met vakbekwame pedagogische medewerkers en leerkrachten. In de peutergroep van deze scholen worden kinderen vanaf tweeënhalf jaar voorbereid op een goede start in het basisonderwijs.

De gemeente stimuleert betrokkenheid van ouders door betere informatievoorziening aan ouders en educatief partnerschap, waarbij ouders en school samen optrekken. Verder vindt het college zowel internationaal onderwijs als meertalig onderwijs van groot belang voor de stad. Meertalig onderwijs vergroot de startkansen van alle kinderen. De gemeente wil een groter aanbod van meertalig onderwijs door scholen en kinderopvang te stimuleren die tweetalig onderwijs willen aanbieden.

Het college stelt een brede MBO agenda op. De 33.000 jongeren die MBO-onderwijs volgen, hebben recht op goed onderwijs en een betere aansluiting van hun studie op de arbeidsmarkt. Daarbij is de inzet van leerplicht van belang bij het terugdringen van schoolverzuim en een afname naar maximaal 1.000 nieuwe voortijdig schoolverlaters per jaar. Als jongeren geen opleiding (meer) volgen, dan vindt de gemeente het belangrijk dat zij met een betaalde baan zelf voor hun inkomen zorgen en zich verder kunnen ontwikkelen op de werkvloer. Jongeren vormen dan ook een belangrijke doelgroep in de bestrijding van de werkloosheid, zoals blijkt uit paragraaf 3.3.1 'Meer mensen duurzaam aan het werk'.

4 Grotere opgave en minder middelen

De gemeente, maatschappelijke partners en Amsterdammers moeten anders gaan werken om de ambities te realiseren die de gemeente heeft. Alle partijen moeten nauw met elkaar optrekken bij de vernieuwing van het Amsterdamse sociaal domein en er moeten keuzes worden gemaakt. Dit vergt een omslag in denken en doen. Veel elementen in de nieuwe manier van werken die nodig is, zijn al in dit rapport aan bod gekomen. In dit hoofdstuk staan de belangrijkste veranderingen nog een keer op rij: hoe wil Amsterdam zijn ambities realiseren en zijn taken uitvoeren met minder middelen?

4.1 De dragende samenleving en basisvoorzieningen

In het Amsterdamse beleid vormen zelfredzaamheid van burgers en de dragende samenleving rode draden. De definitie van dragende samenleving is wat mensen zelf doen of zouden kunnen doen, voor zichzelf, voor elkaar en gezamenlijk. Het betreft zowel het individuele niveau (mantelzorg, onderlinge hulp, vrijwilligerswerk) als het collectieve (verenigingen, clubs, buurt- en bewonersinitiatieven, buurtonderneming, religieuze instituties).¹⁹ De gemeente wil de eigen kracht en zelfredzaamheid van Amsterdammers versterken door het aanbieden van een aantal basisvoorzieningen. Dit zijn voorzieningen die in alle wijken noodzakelijk zijn voor het stimuleren van de dragende samenleving en die toegankelijk zijn voor alle inwoners. De gemeente gaat ervan uit dat het versterken van de basisvoorzieningen en informele zorg in de wijk leidt tot meer draagkracht in de samenleving en daarmee tot minder beroep op (specialistische) zorg en ondersteuning. De basisvoorzieningen maken onderdeel uit van de uitwerking van het meerjarenbeleidsplan.

Basisvoorzieningen zijn toegankelijk voor alle doelgroepen, waarbij de vraag van de bewoners in de buurten voorop staat. Een aantal groepen wordt expliciet benoemd, zoals mantelzorgers, (potentiële) vrijwilligers en mensen met een hulpvraag. Met deze manier van werken wil de gemeente kleine problemen klein houden, snel en effectief hulp bieden in een vertrouwde omgeving, en stimuleren dat mensen zo zelfstandig mogelijk blijven en zelf regie voeren over hun leven. De basisdienstverlening bestaat minimaal uit de volgende onderdelen²⁰:

- het geven van informatie en advies over ondersteuning op verschillende terreinen;
- het versterken van het opvoedklimaat en brede talentontwikkeling voor jeugdigen, onder andere door het bevorderen van een positief wijkklimaat en het zorgen voor mogelijkheden tot ontmoeting;
- het versterken van vrijwillige inzet en informele netwerken door het werven, stimuleren en waarderen van vrijwilligers, bemiddeling en training van vrijwilligers;
- activering en participatie, waarbij mensen ondersteuning krijgen om een structurele tijdsbesteding met een doel te vinden die hen zingeving biedt;

¹⁹ Bron: Afspraken Basisvoorzieningen Wmo, Participatie en Jeugd in de stadsdelen 2014 – 2015 (concept), mei 2014. Deze notitie is ambtelijk begin juni afgerond, en daarna gereed voor bestuurlijke besluitvorming.

²⁰ In de nota Afspraken basisvoorzieningen WMO, Participatie en jeugd in de stadsdelen 2014-2015 staat welke functies er minimaal aanwezig zijn in de stadsdelen en de wijken.

- mantelzorgondersteuning in de vorm van praktische hulp, emotionele zorg of een ander ondersteuningsaanbod;
- het faciliteren van sportbeoefening door goede en voldoende accommodaties, laagdrempelig en betaalbaar, een aantrekkelijke en veilige openbare ruimte, adequate informatie en het bevorderen van een levendig verenigingsklimaat;
- basis maatschappelijke dienstverlening die tot doel heeft om de zelfredzaamheid van mensen te behouden, te versterken of te herstellen en te voorkomen dat mensen in een later stadium zwaardere zorg of begeleiding nodig hebben.

De hierboven beschreven voorzieningen vormen de basis van het nieuwe stelsel. Zoals uit de vorige hoofdstukken blijkt is er daarnaast flexibel en specialistisch aanbod, dat Amsterdam zo dicht mogelijk bij de burgers organiseert. De opgave is om deze verschillende vormen van zorg en ondersteuning en de dragende samenleving zo goed mogelijk op elkaar aan te laten sluiten in de 22 gebieden. In paragraaf 4.2 volgt een toelichting over de nieuwe werkwijze die deze samenwerking wil bevorderen.

4.2 Gebiedsgericht werken en samen vernieuwen

Gebiedsgericht werken is de term voor de werkwijze van Amsterdam, waarbij sturing vanuit de opgaven in de gebieden leidend is. Deze manier van werken gaat uit van een nieuwe rol van de lokale overheid in de gebieden. Bewoners en ondernemers nemen steeds vaker zelf initiatieven en zoeken hier 'ruimte' voor. Oftewel, zoals stadsdeel Oost het omschrijft:

Gebiedsgericht werken is samen bouwen aan de stad: met Amsterdammers, ondernemers en andere partners analyseren en ontwikkelen wat nodig is, loslaten wat anderen doen, onvoorziene kansen snel verzilveren en uitvoering geven aan beleid dat aansluit bij de maatschappelijke opgaven, de energie en de doelgroepen van een gebied.

Om optimaal samen te werken is Amsterdam in 22 gebieden ingedeeld. Binnen deze gebieden wordt gezamenlijk gewerkt aan de hand van de gebiedscyclus, die bestaat uit gebiedsanalyses, gebiedsagenda's, gebiedsplannen en monitoring. De plannen worden met alle betrokken partners in de buurt en in nauwe samenwerking met de stedelijke organisaties uitgewerkt. Hierdoor ontstaat naast een integrale blik ook ruimte voor maatwerk (binnen de stedelijke kaders) en innovatie vanuit en in de 22 gebieden. Bij de bepaling van de gebiedsagenda worden gegevens benut over populatiekenmerken; zorggebruik (voor de transitiefase) en een kwalitatieve beoordeling van sterkte en problemen in een gebied. In alle gebieds- en wijkplannen worden volgende vijf elementen meegenomen: jeugd, zorg, aanpak huishoudens met domeinoverstijgende problematiek (Samen DOEN), werk en collectief welzijn (dragende samenleving). De analyse, het opstellen van de gebiedsagenda en de gebiedsplannen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van centrale stad en stadsdelen.

Niet alle opgaven worden aangepakt op het niveau van de 22 gebieden. Vraagstukken kunnen spelen in een bepaalde straat of wijk, maar ook in een veel groter gebied, stedelijk of zelfs regionaal. Zo kan er sprake zijn van problemen binnen één woonblok of op een bepaald plein, die ook op dat niveau moeten worden opgelost. De verdeling van het maatschappelijk vastgoed voor ruimtegebruik is bijvoorbeeld een opgave die op

wijkniveau speelt. Daarnaast is er stedelijk een aanbod van voorzieningen nodig dat voor alle betrokken Amsterdammers gelijkwaardig is. Denk hierbij aan een hooggespecialiseerd aanbod van ondersteuning of de regels rondom woningaanpassingen.

De interventies van centrale stad, stadsdelen, maatschappelijke partners en burgers moeten er samen voor zorgen dat de maatschappelijke ambities uit het DIN gehaald worden. De ambities uit het DIN vormen een gemeenschappelijke norm voor alle partijen. Stadsdelen zijn daarbij verantwoordelijk voor het versterken van de dragende samenleving. Omgekeerd kunnen er vanuit de gebieden lokale opgaven komen die stedelijk geagendeerd moeten worden. Stedelijke interventies zijn overal in de stad hetzelfde, maar de inzet verschilt per gebied afhankelijk van de omvang van de doelgroep. Zo is de inzet van het Programma Gezond Gewicht intensiever in een buurt waar veel kinderen met overgewicht wonen, dan in een buurt waarin dit niet het geval is. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor inspanningen voor zelfstandig wonende ouderen. De manier waarop de betrokken partijen in de stad met hun producten en diensten een bijdrage leveren aan de gemeenschappelijke doelen, verschilt. De kaders voor het beleid en de begroting worden stedelijk opgesteld: minimaal één keer in de vier jaar in de vorm van een meerjarenbeleidsplan. Hierbij worden de belangrijkste doelen, maatschappelijke effecten en de prestatie-indicatoren voor de stad vastgesteld. Stedelijk wordt dit vertaald in uitvoeringsplannen waarin staat hoe en met welke interventies men deze doelen wil behalen. Het benodigde maatwerk in de uitvoering komt tot stand door slimme combinaties die de gemeente samen met de maatschappelijke partners en bewoners uitwerkt.

4.3 Stoppen met stapelen en durven te experimenteren

De gemeente Amsterdam wil continu leren en verbeteren. Dit geldt ook voor de ambities en prestaties uit dit meerjarenbeleidsplan. De gemeente wil zoveel mogelijk bewezen effectieve interventies inzetten om zijn doelen te bereiken, maar er moet ook ruimte zijn om te experimenteren. Als men in een bepaald gebied of bij de aanpak van een probleem een geslaagde werkwijze ontwikkelt, dan kunnen anderen daarvan leren. Als uit onderzoek of de praktijk blijkt dat iets niet werkt, dan stopt de gemeente daarmee. Als doelen onderweg niet haalbaar blijken te zijn, moeten ze worden bijgesteld. En als doelen niet ambitieus genoeg zijn, dan legt de gemeente de lat onderweg een stukje hoger. De *Visie Sociaal Domein* gaat uitgebreid in op deze vernieuwing in de manier van werken: dubbel werk voorkomen, projecten en werkwijzen bij elkaar voegen en versnippering voorkomen.

4.4 Uitvoeren, sturen op prestaties en monitoren

De gemeente Amsterdam wil voor haar burgers de beste kwaliteit en beschikbaarheid realiseren, binnen de daarvoor beschikbare middelen. Eenvoudig gesteld heeft de gemeente daarbij de volgende doelen:

1. de juiste ondersteuning voor de burger, op de juiste plek, op het juiste moment,
2. efficiënt geleverd binnen afgesproken financiële kaders, en
3. met een goede kwaliteit en resultaat.

De instrumenten waarmee de stad op deze doelen stuurt, verschillen per doel. Voor het college ligt het accent op het vaststellen van het beleid (kader) en het nauwlettend volgen

van de uitvoering. Naast de centrale stedelijke sturing heeft het college tevens een belangrijke rol bij de sturing op regionaal niveau, samen met regiogemeenten. Twee actuele onderwerpen zijn:

- het maken van afspraken over de uitvoering van de jeugdbescherming, de jeugdreclassering, de gesloten jeugdzorg en het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK) en
- intensivering van de samenwerking in de arbeidsmarktregio Groot-Amsterdam met het Werkgeversservicepunt Groot-Amsterdam.

Het sturen op prestaties en bevorderen van de kwaliteit van de interventies betreft de uitvoering en is vooral een taak voor de ambtelijke organisatie. De gemeente wil vanaf de start van de nieuwe organisatie op een eenduidige manier sturen op prestaties door middel van een prestatiedialoog. De prestatiedialoog begint met het vertalen van de bestuurlijke ambities van het college in concrete doelstellingen en prestaties. Voor het Cluster Sociaal biedt dit meerjarenbeleidsplan het kader.

Het inzetten van bewezen effectieve methoden, het monitoren van maatschappelijke effecten en prestaties van de uitvoering, bijsturen waar dat nodig is en stoppen met interventies die niet werken, vindt de gemeente van groot belang. Om dit te kunnen doen is een betrouwbare informatievoorziening en goed onderzoek nodig. In Amsterdam bestaan al *best practices* van betrouwbare informatie en monitoring, zoals de Amsterdamse Jeugdmonitor, de Sportmonitor of de Staat van de Stad Amsterdam. Veel informatie in de gemeente Amsterdam is echter nog steeds georganiseerd in losstaande systemen, zonder dat deze gekoppeld kunnen worden. De gemeente wil daarom de organisatie van de informatievoorziening en de onderzoeksafdeling versterken en in de komende jaren meer eenheid van informatie in de stad krijgen. Daarvoor is het nodig om slim te registreren en afspraken te maken met bijvoorbeeld zorgaanbieders, verzekeraars en maatschappelijke partners. Dit vereist meer standaardisatie van de (gemeentelijke) informatiehuishouding en samenwerking tussen de betrokken partijen. Ook is er behoefte aan gestandaardiseerde instrumenten voor screening en toeleiding naar aanbod. Daarnaast ontwikkelt de gemeente een Monitor Sociaal Domein, die tot doel heeft sturings-, beleids- en verantwoordingsinformatie op te leveren. De monitor zal informatie verschaffen over onder meer zorggebruik en kosten, maatschappelijke effecten van beleid en kwaliteit van geleverde producten en diensten op strategisch, tactisch en operationeel niveau.

5 Bijlage

5.1 Lijst met afkortingen

AFWC	Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties
AMHK	Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling
Atcg	Aanvullende tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekostenverzekering
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CER	Compensatie Eigen Risico
DIN	Doelen-Inspanningen-Netwerk
DMO	Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Amsterdam
DWI	Dienst Werk en Inkomen, gemeente Amsterdam
EU	Europese Unie
GGD	Geneeskundige en Gezondheidsdienst, gemeente Amsterdam
GLi	gecombineerde leefstijlinterventies
Hbh	Hulp bij het huishouden
hbo	hoger beroepsonderwijs
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
LHBT	Lesbisch, Homo, Biseksueel, Transgender
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
MJBP	Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein 2015-2018, gemeente Amsterdam
MRA	Metropoolregio Amsterdam
O+S	Bureau Onderzoek en Statistiek, gemeente Amsterdam
PGB	persoonsgebonden budget
PIT	Preventief Interventie Team, gemeente Amsterdam
PMB	Projectmanagementbureau, gemeente Amsterdam
RIBW	Regionale Instellingen voor Beschermende Woonvormen
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
Wajong	Wet arbeidsondersteuning jonggehandicapten
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WSNP	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen
WSM	Wettelijk Sociaal Minimum
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
Wtcg	Wet Tegemoetkoming Chronisch Zieken en Gehandicapten
WW	Werkloosheidswet
Wwb	Wet werk en bijstand
WZS	Dienst Wonen, Zorg en Samenleven, gemeente Amsterdam

5.2 Geraadpleegde rapporten

- *Gemeente Amsterdam*. Beleidsbrief II 'Amsterdamse zorg: Noodzaak Voorop' (28 mei 2013)
- *Gemeente Amsterdam, Dienst Wonen, Zorg en Samenleven*. Wmo beleidsplan 2012-2016 (14 juni 2012)
- *Gemeente Amsterdam, Dienst Wonen, Zorg en Samenleven*. Koersbesluit Amsterdamse Zorg: Noodzaak Voorop. Herinrichting Wmo (oktober 2013)
- *Gemeente Amsterdam, GGD*. Preventief Verbinden. Kadernota Volksgezondheid Amsterdam 2012-2015 (2011)
- *Gemeente Amsterdam, Sociale Alliantie*. Meedoen en meewerken. Meerjarenbeleidsplan Participatie 2011-2014 (september 2010)
- *Gemeente Amsterdam, Dienst Werk en Inkomen*. Werken het doel, participeren de norm. Beleid re-integratie, volwasseneneducatie en inburgering 2011-2014
- *Gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling*. Om het Kind! Visie hervorming zorg voor de jeugd (2012)
- *Gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling*. Koersbesluit Om het Kind. Programma hervorming zorg voor de jeugd (2013)
- *Gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling*. Sportplan 2013-2016 (2012)
- *Gemeente Amsterdam*. Vernieuwen in het Sociaal Domein (2 juli 2013)
- *Gemeente Amsterdam, programma Samen Doen in de Buurt*, Memo Nieuw voor Oud (juni 2013)
- *Gemeente Amsterdam*, Afspraken Basisvoorzieningen Wmo, Participatie en Jeugd in de stadsdelen 2014 – 2015 (concept), 23 mei 2014
- *Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*. Brief 'Relatie tussen Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)' (10 januari 2014)
- *LPBL*. Indicatieve MKBA SamenDOEN (oktober 2012)
- *LPBL*. Herinrichting Sociaal Domein Amsterdam - Potentiële maatschappelijke kosten en baten (juli/sept. 2013)
- *Diversio*. Rapport DMO, Participatietraject Jongeren en Ouders (29 maart 2014)

5.3 Maatschappelijke effectindicatoren en prestatie-indicatoren

Een bijlage met bronnen, nulmeting, streefcijfers, etc. kan indien gewenst worden toegevoegd.

5.4 Overzicht van nog te nemen besluiten over drie decentralisaties

Hier volgt een overzicht met planning van besluiten die nog genomen moeten worden over de drie decentralisaties.